

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Π.Μ.Σ.: ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ
ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2021 - 2022

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
της ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
Α.Μ.: 7340162101017

**«Οι ακυρότητες της διαδικασίας στο ακροατήριο - προβολή,
κήρυξη, έννομες συνέπειες»**

Επιβλέποντες:

- α) Αναπλ. Καθηγ. Α. Τζαννετής
- β) Επίκ. Καθηγ. Αλ. Δημάκης
- γ) Επίκ. Καθηγ. Β. Πετρόπουλος

Αθήνα, 31-10-2022

Copyright © [Όνοματεπώνυμο, χρονολογία δημοσίευσης]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α) ΠΡΟΒΟΛΗ ΑΚΥΡΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΤΟ ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟ

- ΔΙΚΑΙΟΥΜΕΝΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΠΡΟΣ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΩΝ ΑΚΥΡΟΤΗΤΩΝ
- ΧΡΟΝΟΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΑΚΥΡΟΤΗΤΩΝ
- Ειδικότερα οι σχετικές ακυρότητες της προπαρασκευαστικής διαδικασίας του ακροατηρίου
- ΤΡΟΠΟΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΑΚΥΡΟΤΗΤΩΝ

Β) ΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΑΚΥΡΟΤΗΤΑΣ

Γ) ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΚΗΡΥΞΗΣ ΤΗΣ ΑΚΥΡΟΤΗΤΑΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με τον όρο «ακυρότητες» περιγράφονται οι δικονομικές κυρώσεις για παραβάσεις δικονομικών πράξεων ή εγγράφων της ποινικής διαδικασίας. Ο ελληνικός ΚΠΔ υιοθετεί το σύστημα της διάκρισης των ακυροτήτων σε απόλυτες και σχετικές με βάση την σπουδαιότητά τους, και ως εκ τούτου, λογικό επακόλουθο είναι να υιοθετεί και διαφορετικές ρυθμίσεις σε σχέση με την επιρροή τους στην ποινική δίκη.

Η παρούσα μελέτη δεν έχει ως στόχο να αναλύσει τις επιμέρους περιπτώσεις ακυροτήτων που μπορεί να αναφύονται στην ποινική διαδικασία εν γένει. Αντίθετα, αναφορά θα γίνει μόνο σε ό,τι άπτεται της διαδικασίας στο ακροατήριο (προπαρασκευαστικής και κύριας), με την επιμέρους ανάλυση των ζητημάτων που αφορούν στην προβολή των ακυροτήτων (δικαιούμενοι σε προβολή, χρόνος και τρόπος προβολής), στην κήρυξή τους (από το αρμόδιο όργανο) και στις έννομες συνέπειες της κήρυξης της ακυρότητας.

Α) ΠΡΟΒΟΛΗ ΑΚΥΡΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΤΟ ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟ

ΔΙΚΑΙΟΥΜΕΝΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΠΡΟΣ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΩΝ ΑΚΥΡΟΤΗΤΩΝ

Οι δικαιούμενοι να προτείνουν την ακυρότητα προσδιορίζονται από το είδος της, δηλαδή από το εάν αυτή είναι απόλυτη ή σχετική.

Οι απόλυτες ακυρότητες λαμβάνονται υπόψη και αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο, χωρίς δε να χρειάζεται να υποβληθεί αντίστοιχη πρόταση εκ μέρους του Εισαγγελέα ή οποιουδήποτε άλλου από τους διαδίκους¹, σε περίπτωση δε ύπαρξης σχετικής πρότασης εντούτοις, προτείνονται από τον Εισαγγελέα και τους διαδίκους, έστω και αν δεν έχουν έννομο συμφέρον, ενώ είναι αδιάφορο αν αυτές προήλθαν από δική τους ενέργεια ή τις αποδέχθηκαν ρητά, καθώς, εφόσον λαμβάνονται υπόψη και αυτεπαγγέλτως, το δικαίωμα προτάσεώς τους δεν είναι απαλλοτριωτό². Βασική εν προκειμένω, όμως, είναι η επισήμανση ότι η απόλυτη ακυρότητα που προβλέπεται στο ά. 171 παρ. 1 εδ. δ' ΚΠΔ, από όποιον και αν προταθεί, καθώς και όταν λαμβάνεται υπόψη αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο, λειτουργεί πάντοτε υπέρ του κατηγορουμένου και δεν μπορεί να καταλήξει εις βάρος του³. Πάντως, αν η ακυρότητα αυτή προτείνεται ως λόγος ενδίκου μέσου, γίνεται δεκτό ότι για το παραδεκτό του ενδίκου μέσου πρέπει ο ασκών το ένδικο μέσο να έχει έννομο συμφέρον προβολής του λόγου της ακυρότητας⁴. Έτσι, έχει κριθεί ότι δεν υπάρχει έννομο συμφέρον του εκκαλούντος-κατηγορουμένου για προβολή απόλυτης ακυρότητας λόγω μη ακρόασης του Εισαγγελέα σχετικά με το τυπικά παραδεκτό του ενδίκου μέσου, εφόσον το ένδικο μέσο έγινε τελικά τυπικά δεκτό από το δικαστήριο⁵.

¹ Α. Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 2017, σελ. 360

² Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 193

³ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 193

⁴ Χ. Σεβαστίδης, ΚΠΔ Ερμηνεία κατ' άρθρο, τ. II, 2012, σελ. 2212

⁵ ΑΠ 1468/2008 ΝΟΜΟΣ

Οι σχετικές ακυρότητες πρέπει οπωσδήποτε να προταθούν, από τον Εισαγγελέα ή τους διαδίκους που έχουν έννομο συμφέρον, εκτός αν προήλθαν από ενέργεια ή παράλειψή τους ή έγιναν δεκτές ρητά από αυτούς, οπότε δεν μπορούν να προταθούν από τους ίδιους. Έννομο συμφέρον ειδικότερα είναι η ανάγκη της παροχής έννομης προστασίας με τη μορφή της κηρύξεως, από το δικαστήριο, της ακυρότητας μιας διαδικαστικής πράξεως, η οποία ετελέσθη κατά τρόπο που επιφέρει βλάβη σε αυτόν που την προτείνει⁶. Ως βλάβη δε, νοείται η προσβολή ή η μη ικανοποίηση του συγκεκριμένου ενδιαφέροντος του διαδίκου να τελεσθεί η δεδομένη διαδικαστική πράξη, όπως ο νόμος ορίζει περί αυτής, ως προς τους τύπους και τις προϋποθέσεις, η οποία (βλάβη) είναι μεν στοιχείο του έννομου συμφέροντος του διαδίκου, αλλά δεν συμπίπτει πάντοτε με το τελευταίο, όπως λ.χ. όταν ο διάδικος δεν πρότεινε την ακυρότητα διότι την αποδέχθηκε ρητά (όπως λ.χ. στην περίπτωση της παραιτήσεως από δικονομική προθεσμία κατά το ά. 169 παρ. 2 ΚΠΔ, οπότε και δεν μπορεί ο διάδικος να προτείνει ακυρότητα της μη εμπρόθεσμης κλήσεώς του⁷). Να σημειωθεί εδώ ότι για την πρόταση της σχετικής ακυρότητας από τον Εισαγγελέα δεν απαιτείται έννομο συμφέρον και επομένως αυτός προτείνει πάντοτε την σχετική ακυρότητα, εφόσον μάλιστα, ως εκ του θεσμικού ρόλου του, συμβάλει στην ανακάλυψη της αντικειμενικής αλήθειας⁸. Κατ' άλλη διατύπωση, έννομο συμφέρον, το οποίο συνιστά εν γένει προϋπόθεση για τη νομιμότητα οποιασδήποτε αίτησης ή ένστασης, με ερευνητέας αυτεπαγγέλτως, υπάρχει όταν, δεκτής μεν γενομένης της αιτήσεως, επέρχεται ως αποτέλεσμα ωφέλεια, που αφορά την, στη διαδικασία, θέση και υπεράσπιση του προτεινόντος, απορριφθείσας δε της αιτήσεως επέρχεται βλάβη, ρητά προβλεπόμενη στο νόμο, ως αποτέλεσμα της, στην ποινική διαδικασία, δράσης ή αδράνειας αυτού⁹. Τέλος, όπως προαναφέρθηκε, την ακυρότητα δεν μπορεί να προτείνει ο Εισαγγελέας ή ο διάδικος, όταν αυτή προήλθε από ενέργεια ή παράλειψη του ίδιου, ή όταν αυτή έγινε ρητά αποδεκτή από αυτόν, πράγμα το οποίο ισχύει ακόμη και αν ο διάδικος έχει έννομο συμφέρον (όπως λ.χ. ο Εισαγγελέας δεν μπορεί να προτείνει την ακυρότητα από τη μη εμπρόθεσμη κλήτευση του κατηγορουμένου ή από τη μη νόμιμη σύνταξη του κλητηρίου θεσπίσματος, αφού η ακυρότητα στις περιπτώσεις αυτές προέρχεται από ενέργεια του ίδιου του Εισαγγελέα¹⁰). Η ρύθμιση δε αυτή στοχεύει στην αποφυγή της κακόπιστης παρακώλυσης της διαδικασίας εκ μέρους των διαδίκων¹¹.

Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι στη θεωρία υποστηρίζεται ότι και ο παριστάμενος προς υποστήριξη της κατηγορίας έχει έννομο συμφέρον να προβάλει την ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος, ιδίως σε περιπτώσεις όπου θα μπορούσε να αποτραπεί η επελθούσα παραγραφή¹². Συγκεκριμένα, υποστηρίζεται ότι στον νέο ΠΚ υιοθετήθηκε ένα μοντέλο πολιτικής αγωγής, το οποίο την αποσυνδέει από την ανάγκη εισαγωγής αστικής αξίωσης στο ποινικό δικαστήριο και αντανακλά τον πρωτεύοντα σήμερα στην πράξη ποινικό χαρακτήρα της παράστασης του αδικηθέντος, συνεπώς όταν ειδικά με την προβολή της ένστασης ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος ο υποστηρίζων την κατηγορία μπορεί να κατορθώσει να αποτρέψει τον ορατό κίνδυνο παραγραφής του αδικήματος, δικαιολογείται στο πρόσωπό του το έννομο συμφέρον, με την ως άνω έννοια¹³. Επιπλέον επιχειρήματα εισφέρονται προς την κατεύθυνση αυτή, και τα

⁶ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 193

⁷ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 194

⁸ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 195

⁹ Γ. Παπανδρέου σε Ο νέος ΚΠΔ, ερμηνεία κατ' άρθρο, Λ. Μαργαρίτης, τ. Α, 2020, σελ. 942

¹⁰ Χ. Σεβαστίδης, ΚΠΔ Ερμηνεία κατ' άρθρο, τ. ΙΙ, 2012, σελ. 2212

¹¹ Βάσει της Εισηγητικής Έκθεσης του ΚΠΔ, Χ. Σεβαστίδης, ΚΠΔ Ερμηνεία κατ' άρθρο, τ. ΙΙ, 2012, σελ. 2212

¹² Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 210-215

¹³ Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 212

οποία είναι τα εξής¹⁴: 1. Ο παριστάμενος προς υποστήριξη της κατηγορίας μπορεί να γνωστοποιήσει στον Εισαγγελέα την υπάρχουσα έλλειψη, είτε προφορικά είτε ακόμη και με την υποβολή γραπτού αιτήματος, για απόσυρση της υπόθεσης (ά. 324 ΚΠΔ), πολλώ δε μάλλον μπορεί να προβάλλει την ένσταση ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος στο ακροατήριο, υπό την προϋπόθεση της ύπαρξης εννόμου συμφέροντος. 2. Από την διάταξη του ά. 84 ΚΠΔ, το οποίο απαιτεί για το παραδεκτό της δήλωσης συνοπτική έκθεση της υπόθεσης, συνάγεται ότι ο παριστάμενος προς υποστήριξη της κατηγορίας δικαιούται, ως (μελλοντικός) διάδικος να έχει σαφή γνώση, πληροφόρηση και κυρίως κατανόηση της αποδοθείσας τελικά κατηγορίας στον κατηγορούμενο, για το λόγο αυτό άλλωστε αντίγραφο του κλητηρίου θεσπίσματος επιδίδεται και σε αυτόν. 3. Το ά. 175 παρ. 2 εδ. β' ΚΠΔ ορίζει ότι μπορεί το δικαστήριο να αναβάλει τη συζήτηση, αν κρίνει ότι από κάποια από τις ακυρότητες του άρθρου αυτού, είναι δυνατόν να παραβιασθούν τα δικαιώματα και του παριστάμενου προς υποστήριξη της κατηγορίας¹⁵. Μάλιστα, η ανωτέρω διάταξη δεν διακρίνει ούτε εξαιρεί κάποιες εν των ως άνω αναφερομένων ακυροτήτων από την διακριτική ευχέρεια που έχει το δικαστήριο να αναβάλει την υπόθεση για λόγους σχετιζόμενους με τα δικαιώματα του υποστηρίζοντος την κατηγορία.

Τέλος, την έλλειψη ακροάσεως του Εισαγγελέα ή του παρισταμένου προς υποστήριξη της κατηγορίας δεν δικαιούται να προτείνει ο κατηγορούμενος ως λόγο αναίρεσης¹⁶.

ΧΡΟΝΟΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΑΚΥΡΟΤΗΤΩΝ

Οι απόλυτες ακυρότητες της διαδικασίας του ακροατηρίου προτείνονται μέχρι και ενώπιον του Αρείου Πάγου, καθώς προβλέπεται σχετικός λόγος αναίρεσης (ά. 174 παρ. 1, 510 παρ. 1 Α ΚΠΔ). Άλλωστε, η απόλυτη ακυρότητα πράξεως της προπαρασκευαστικής ή της κυρίας διαδικασίας, μπορεί να ληφθεί υπόψη και αυτεπαγγέλτως από τον Άρειο Πάγο (ά. 511 ΚΠΔ), ακόμη και αν δεν προτάθηκε ως λόγος αναίρεσης¹⁷, υπό δύο όμως προϋποθέσεις: α) ότι έγινε τυπικώς δεκτή η αίτηση αναίρεσης και β) εμφανίσθηκε στο ακροατήριο ο αναιρεσείων και την υποστήριξε¹⁸. Αν όμως η ακυρότητα αφορά σε πρωτόδικη απόφαση, είναι απαράδεκτη η προβολή της το πρώτον ενώπιον του Αρείου Πάγου, εφόσον δεν προβλήθηκε ενώπιον του δικαστηρίου που δίκασε κατ' έφεση¹⁹. Η ακυρότητα αυτή έχει καλυφθεί, αν δεν προτάθηκε ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, καθώς μεσολάβησε ο δεύτερος βαθμός δικαιοδοσίας και εκδόθηκε μια ένα πλέον απόφαση. Αυτή η τελευταία πλήττεται με την αναίρεση και περιθώρια επανόδου στην πρωτόδικη κρίση δεν υπάρχουν. Αν όμως αναιρεθεί η απόφαση του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου και επαναληφθεί η συζήτηση, τότε μπορεί να προταθεί η απόλυτη ακυρότητα του πρωτόδικου δικαστηρίου²⁰.

Προϋπόθεση κήρυξης της απόλυτης ακυρότητας της κυρίας διαδικασίας στο ακροατήριο, είναι να προκύπτει αυτή από τα πρακτικά της συζητήσεως²¹. Το ίδιο ισχύει και για τις σχετικές

¹⁴ Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 212-215

¹⁵ Για λόγους ισότητας των διαδίκων, σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση του ν. 4639/2019

¹⁶ Κ. Χατζηιωάννου, σε Ο νέος ΚΠΔ, ερμηνεία κατ' άρθρο, Α. Μαργαρίτης, τ. Β, 2020, σελ. 938

¹⁷ Α. Παπαδαμάκης, Ποινική Δικονομία, 2019, σελ. 173

¹⁸ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 180

¹⁹ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 181

²⁰ Α. Παπαδαμάκης, Ποινική Δικονομία, 2019, σελ. 185

²¹ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 180

ακυρότητες, ήτοι εντέλει για οποιαδήποτε πρόταση ακυρότητας, αλλά, επιπλέον, και τα γεγονότα που συνεπάγονται/παράγουν την ακυρότητα, στα οποία αυτή θεμελιώνεται, πρέπει να έχουν καταχωρισθεί στα πρακτικά της δίκης²².

Οι σχετικές ακυρότητες της επ' ακροατηρίου διαδικασίας αντίθετα, μπορούν να προβληθούν μέχρι ένα συγκεκριμένο, έσχατο, χρονικό σημείο: την έκδοση οριστικής απόφασης για την κατηγορία σε τελευταίο βαθμό, ήτοι την έκδοση απόφασης επί της ουσίας, από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο που κρίνει την υπόθεση κατ' έφεση, ασκηθείσα εναντίον της πρωτόδικης απόφασης. Τούτο βέβαια δε σημαίνει ότι αποκλείεται ολότελα η προβολή τους ενώπιον του Αρείου Πάγου. Πράγματι, το ά. 510 παρ. 1 Β ΚΠΔ προβλέπει ότι και η σχετική ακυρότητα της επ' ακροατηρίου συζήτησης μπορεί να αποτελέσει λόγο αναίρεσης, υπό την προϋπόθεση όμως ότι δεν έχει προηγουμένως καλυφθεί. Έτσι, η σχετική ακυρότητα δεν μπορεί να προβληθεί το πρώτον ενώπιον του Αρείου Πάγου, ως λόγος αναίρεσης πρωτοβάθμιας και εκκλητής απόφασης. Αν η πρωτοβάθμια απόφαση είναι ανέκκλητη, μπορεί η σχετική ακυρότητα που εμφιλώρησε να θεμελιώσει λόγο αναίρεσης, μόνο όμως αν προτάθηκε στο πρωτόδικο δικαστήριο και απορρίφθηκε ή δεν καλύφθηκε επειδή ο κατηγορούμενος ερημοδικάστηκε²³. Προκειμένου δε να μην καλυφθεί η σχετική ακυρότητα που εμφιλώρησε σε πρώτο βαθμό, στην περίπτωση εκκλητής απόφασης, και να μπορεί να προβληθεί στη συνέχεια ως λόγος αναίρεσης, προϋποτίθεται ότι έχει ήδη προταθεί, και μάλιστα με ειδικό λόγο έφεσης ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου²⁴. Αν λ.χ. συντρέχει ακυρότητα πραγματογνωμοσύνης (ά. 188 παρ. 2 ΚΠΔ) η οποία ελήφθη υπόψη κατά την πρωτόδικη καταδίκη και μετά ταύτα ασκήθηκε έφεση, η εν λόγω ακυρότητα (παρά το ότι δεν προβλήθηκε στον πρώτο βαθμό) θα πρέπει οπωσδήποτε να αποτελέσει ειδικό λόγο έφεσης και να προβληθεί στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο, διότι άλλως θα καλυφθεί²⁵. Σε κάθε περίπτωση, ενώπιον του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου απαιτείται να μην απορρίφθηκε η έφεση ως τυπικώς απαράδεκτη, αλλά το δικαστήριο να υπεισήλθε στην ουσία της υπόθεσης²⁶. Επίσης, μπορεί να προταθεί το πρώτον ενώπιον του Αρείου Πάγου αν η απόφαση, κατά της οποίας ασκείται αναίρεση, εκδόθηκε ερήμην του κατηγορουμένου²⁷.

Η ρύθμιση του χρόνου προτάσεως των σχετικών ακυροτήτων της προπαρασκευαστικής και της κυρίας διαδικασίας, έχει υποστηριχθεί ότι επιφέρει συχνά υπερβολική επιβράδυνση της ποινικής διαδικασίας, ενώ ο διάδικος που έχει έννομο συμφέρον και ο συνήγορός του θα ήταν ορθότερο να είναι υποχρεωμένοι να επικαλεσθούν την ακυρότητα αμέσως κατά την τέλεση της σχετικώς άκυρης διαδικαστικής πράξης, για να είναι πάντοτε δυνατή η έγκυρη επανάληψή της και όχι να προτείνεται η ακυρότητα και ενώπιον του Εφετείου, οπότε είναι σχεδόν πάντοτε αδύνατο να επαναληφθεί η άκυρη διαδικαστική πράξη, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η κανονική διεξαγωγή της διαδικασίας, με δυσμενείς επιπτώσεις στην ταχεία και ορθή απονομή της δικαιοσύνης, και συνεπώς θα έπρεπε (de lege ferenda) να καθορισθεί ένα σημείο πιο έγκαιρης πρότασης της ακυρότητας, που θα μπορούσε να είναι το πέρας της διαδικασίας του

²² Γεώργιος Ι. Συλίκος, Οι ακυρότητες (απόλυτες και σχετικές) της διαδικασίας στο ακροατήριο, ΠραξΛογΠΔ 2000, σελ. 106 επ.

²³ Α. Παπαδαμάκης, Ποινική Δικονομία, 2019, σελ. 186

²⁴ Χ. Σεβαστίδης, ΚΠΔ Ερμηνεία κατ' άρθρο, τ. ΙΙ, 2012, σελ. 2209

²⁵ Παράδειγμα από Α. Παπαδαμάκη σε Ποινική Δικονομία, 2019, σελ. 174-175

²⁶ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 177, Χ. Σεβαστίδης, ΚΠΔ Ερμηνεία κατ' άρθρο, τ. ΙΙ, 2012, σελ. 2210

²⁷ Χ. Σεβαστίδης, ΚΠΔ Ερμηνεία κατ' άρθρο, τ. ΙΙ, 2012, σελ. 2211

βαθμού στον οποίο δημιουργήθηκε ή ενδεχομένως ακόμη πιο σύντομα, το τέλος της επόμενης διαδικαστικής πράξεως²⁸.

Για την αναγνώριση της απόλυτης ακυρότητας που επέρχεται από τη μη νόμιμη παράσταση προς υποστήριξη της κατηγορίας, απαιτείται είτε να υποβληθεί αντίρρηση κατά της παραστάσεως, είτε να τεθούν υπόψη του δικαστηρίου εκείνα τα πραγματικά περιστατικά από τα οποία προκύπτει ότι η παράσταση δεν είναι νόμιμη, ώστε να αποφασίσει αυτεπαγγέλτως²⁹.

Ειδικότερα οι σχετικές ακυρότητες της προπαρασκευαστικής διαδικασίας του ακροατηρίου

Κατ' εξαίρεση, οι σχετικές ακυρότητες της προπαρασκευαστικής του ακροατηρίου διαδικασίας κατ' άρθρο 175 παρ. 2 ΚΠΔ προτείνονται μέχρι ένα συγκεκριμένο, διαφορετικό, χρονικό σημείο: αυτό της έναρξης για πρώτη φορά της αποδεικτικής διαδικασίας, γεγονός που πρέπει να προκύπτει, ομοίως, από τα πρακτικά³⁰. Αν οι ακυρότητες αυτές δεν προταθούν μέχρι το σημείο αυτό, καλύπτονται, καθώς με την μη προβολή αντιρρήσεων για την πρόοδο της δίκης, δημιουργείται νόμιμο τεκμήριο σιωπηρής αποδοχής των ρητά και περιοριστικά αναφερόμενων στη διάταξη αυτή ακυροτήτων της διαδικασίας στο ακροατήριο³¹, με αποτέλεσμα εντούτοις, καθώς η σχετική διάταξη εισάγει εξαίρεση, όπως έχει υποστηριχθεί, από τον κανόνα του ά. 174 παρ. 3 ΚΠΔ, να μην είναι επιτρεπτή η αναλογική εφαρμογή της και σε άλλες ακυρότητες της διαδικασίας στο ακροατήριο³². Κατά τη νομολογία του Αρείου Πάγου, οι διατάξεις περί ακυροτήτων, δικονομικού χαρακτήρα, που τάσσουν χρονικό περιορισμό, δεν αντίκεινται στις δικονομικές εγγυήσεις του ά. 6 ΕΣΔΑ³³.

Με τη ρητή πλέον πρόβλεψη του χρονικού σημείου προβολής αυτών των ακυροτήτων, παρακάμπτονται και οι παλαιότερες διακρίνουσες λύσεις μεταξύ τυπικής και ουσιαστικής έναρξης της συζήτησης. Ουσιώδες είναι επίσης να σημειωθεί ότι, ακόμη και αν δεν προταθούν αυτές οι σχετικές ακυρότητες, το δικαστήριο μπορεί να αναβάλει τη συζήτηση, αν κρίνει ότι από την ακυρότητα, μολονότι δεν προτάθηκε, είναι δυνατόν να παραβιασθούν τα δικαιώματα υπεράσπισης του κατηγορουμένου ή τα δικαιώματα του υποστηρίζοντος την κατηγορία.

Η αποδεικτική διαδικασία στο ακροατήριο για πρώτη φορά αρχίζει με την εξέταση του πρώτου μάρτυρα και συγκεκριμένα από την όρκισή του ή σε περίπτωση που δεν υπάρχουν

²⁸ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 179-180

²⁹ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 135

³⁰ Α. Παπαδαμάκης, Ποινική Δικονομία, 2019, σελ. 175, ³⁰ Χ. Σεβαστίδης, ΚΠΔ Ερμηνεία κατ' άρθρο, τ. ΙΙ, 2012, σελ. 2216

³¹ Α. Παπαδαμάκης, Ποινική Δικονομία, 2019, σελ. 174-175, Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 183, Χ. Σεβαστίδης, ΚΠΔ Ερμηνεία κατ' άρθρο, τ. ΙΙ, 2012, σελ. 2214

³² Χ. Σεβαστίδης, ΚΠΔ Ερμηνεία κατ' άρθρο, τ. ΙΙ, 2012, σελ. 2214

³³ ΑΠ 1957/2010 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «Οι διατάξεις αυτές δικονομικού χαρακτήρος που τάσσουν τον άνω χρονικό περιορισμό δεν αντίκεινται στις περί χρηστής δίκης ειδικότερα υπέρ του κατηγορουμένου δικονομικές εγγυήσεις του άρθρου 6 παρ.3 της Συμβάσεως της Ρώμης του 1950 (ΕΣΔΑ) οι οποίες δεν διακρίνουν περί διαδικασίας και κυρίας διαδικασίας στην ποινική δίκη, κατά δε τον τελολογικό σκοπό της εχούσης ηυξημένη τυπική ισχύ ως άνω συμβάσεως κατά το άρθρο 28 του Συντάγματος, που συνίσταται στο ότι η ποινική διαδικασία πρέπει, ως σύνολο θεωρουμένη ανεξαρτήτως των επί μέρους δικονομικών τύπων της να μπορεί να εκτιμηθεί ότι απηχεί χρηστή δίκη που δικαιολογεί την έκδοση ποινικής καταδικαστικής αποφάσεως, οι άνω εγγυήσεις έχουν την έννοια ότι πρέπει να δίδεται το δικαίωμα στον κατηγορούμενο να ακουσθεί πλήρως κατά την εκδίκαση της ουσίας της κατηγορίας, υπό δικαστού που εκδίδει οριστική απόφαση».

μάρτυρες από την έρευνα οποιουδήποτε άλλου αποδεικτικού μέσου, επί της ουσίας της υπόθεσης, όπως την ανάγνωση των εγγράφων³⁴.

Στην μετ' αναβολή δίκη μπορούν να προβληθούν αντιρρήσεις, μόνο αν κατά την αναβληθείσα δίκη δεν έλαβε χώρα έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας (λ.χ. αναβολή βάσει του 349 ΚΠΔ ή λόγω απουσίας ουσιαστών μαρτύρων κατ' άρθρο 352 παρ. 2 ΚΠΔ). Αν όμως η αναβολή αποφασίστηκε για κρείσσονες αποδείξεις (ά. 352 παρ. 3 ΚΠΔ), η ακυρότητα έχει καλυφθεί και δεν μπορεί να προταθεί στη νέα δίκη³⁵. Αν ο κατηγορούμενος εμφανισθεί ο ίδιος και ζητήσει αναβολή κατ' άρθρο 349 ΚΠΔ (λ.χ. λόγω κωλύματος του πληρεξουσίου δικηγόρου του), χωρίς όμως να προβάλλει αντιρρήσεις ως προς τυχόν ακυρότητα της επίδοσης της κλήσης ή ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος, κατά παραδοχή δε του αιτήματός του, αναβληθεί η δίκη σε ρητή δικάσιμο, η οποιαδήποτε ακυρότητα της επίδοσης δεν καλύπτεται, καθόσον ο κατηγορούμενος εμφανίστηκε μεν ο ίδιος, αλλά δεν παραστάθηκε για τη συζήτηση της υπόθεσης, απλώς εμφανίστηκε για να ζητήσει την αναβολή της δίκης, ενώ το ίδιο συμβαίνει αν αναβληθεί η συζήτηση σε ρητή δικάσιμο λόγω απεργίας ή πέρατος του ωραρίου του γραμματέα της έδρας, ή για σημαντικό αίτιο που αναγγέλθηκε στο δικαστήριο από το συνήγορο του κατηγορουμένου ή από άλλο πρόσωπο (άγγελο), για λογαριασμό του απόντος κατηγορουμένου, ή ζητηθεί αναβολή από συγκατηγορούμενο και αυτή δοθεί για όλους, οπότε η περί αναβολής απόφαση επέχει θέση κλήτευσης του κατηγορουμένου, τούτο δε καθώς η αντιπροσώπευση του απόντος κατηγορουμένου από άγγελο που ζητεί για λογαριασμό του αναβολή της δίκης περιορίζεται, κατά νόμο, μόνο στην ενέργεια αυτή και δεν ισοδυναμεί με αυτοπρόσωπη παρουσία του κατηγορουμένου, ο οποίος μπορεί, στις ως άνω περιπτώσεις, κατά την μετ' αναβολή δικάσιμο, να προβάλλει τις σχετικές αντιρρήσεις³⁶.

Σε περίπτωση που το δικαστήριο δεχθεί εσφαλμένα υποβολή ένστασης ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος και ακυρώσει αυτό σε μη επιτρεπτό δικονομικό χρόνο, δηλαδή μετά την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας, η απόφαση είναι αναιρετέα για υπέρβαση εξουσίας, ενώ επίσης, εάν μετά την απόρριψη των σχετικών αντιρρήσεων προταθούν νέες αντιρρήσεις, διάφορες των πρώτων, αυτές καλύπτονται και προτείνονται απαραδέκτως³⁷.

Αναγκαία, σύμφωνα και με τα ως άνω αναφερόμενα, είναι η διευκρίνιση ότι, η σχετική αυτή ακυρότητα καλύπτεται (και άρα δεν μπορεί να προταθεί σε μεταγενέστερο δικονομικό στάδιο) μόνο αν εκείνος που κλητεύθηκε στη δίκη εμφανιστεί και δεν προβάλλει την ακυρότητα αυτή, υπό την μορφή των αντιρρήσεων για την πρόοδο της δίκης. Συνεπώς, η ακυρότητα δεν καλύπτεται, όταν εκείνος που κλητεύθηκε εμφανιστεί στη δίκη και προβάλλει τις ως άνω αντιρρήσεις ή όταν ο κλητευθείς δεν εμφανίστηκε στο ακροατήριο. Αν αντίθετα ο κλητευθείς εμφανίστηκε και δεν προέβαλε αντιρρήσεις για την πρόοδο της δίκης, δεν μπορεί να προτείνει το πρώτον την αντίστοιχη ένσταση κατά την εκδίκαση της εφέσεως.

Έτσι, λοιπόν, μπορεί να ανακύψουν οι εξής περιπτώσεις: εκείνος μεν που εμφανίστηκε στη δίκη και πρόβαλε αντιρρήσεις (οι οποίες δεν έγιναν δεκτές), μπορεί να προτείνει την ίδια ακυρότητα και ενώπιον του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου, ενώ και ο μη εμφανισθείς πρωτοδίκως διάδικος μπορεί να προβάλλει το πρώτον σε δεύτερο βαθμό την ακυρότητα, καθώς αυτή, λόγω

³⁴ ΑΠ 359/2020 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

³⁵ Α. Παπαδαμάκης, Ποινική Δικονομία, 2019, σελ. 177

³⁶ Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 202

³⁷ Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 201

της απουσίας του, δεν έχει καλυφθεί. Εντούτοις, και στις δύο περιπτώσεις προϋποτίθεται ότι: α) η πρωτόδικη απόφαση θα προσβληθεί με ειδικό λόγο έφεσης την σχετική ακυρότητα, η οποία δεν ερευνάται αυτεπαγγέλτως, αλλά προτείνεται μέχρι την οριστική σε τελευταίο βαθμό απόφαση για την κατηγορία, ανεξάρτητα αν ο κατηγορούμενος ήταν παρών ή απών στον πρώτο βαθμό, ήτοι η έφεση δεν πρέπει να περιέχει ως μόνο λόγο την κακή εκτίμηση των αποδείξεων, ειδάλως η προβολή είναι απαράδεκτη, χωρίς να αρκεί μόνο ο αυτοτελής ισχυρισμός ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου³⁸, β) το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν θα απορρίψει την έφεση ως απαράδεκτη, αλλά θα εξετάσει την ουσία της υπόθεσης και γ) κατά μία άποψη, η ακυρότητα αυτή πρέπει ομοίως να προταθεί μέχρι την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου³⁹.

Επίσης, ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου μπορούν να επαναφερθούν οι αντιρρήσεις, μόνο εφόσον βασίζονται στους ίδιους λόγους που προτάθηκαν και απορρίφθηκαν πρωτοδικώς, αφού κατά τα λοιπά η ακυρότητα θα έχει καλυφθεί⁴⁰. Αν το δευτεροβάθμιο δικαστήριο επιληφθεί της ακυρότητας χωρίς να διαλαμβάνεται ειδικός λόγος έφεσης, ήτοι χωρίς να έχει μεταβιβασθεί η υπόθεση ενώπιόν του κατά το κεφάλαιο αυτό, υποπίπτει σε θετική υπέρβαση εξουσίας και η απόφαση είναι αναιρετέα, διότι έκρινε επί ζητήματος που δεν είχε εξουσία να κρίνει⁴¹. Εξ αντιδιαστολής, αν με δήλωση του πληρεξουσίου του κατηγορουμένου παραιτήθηκε αυτός από τον ισχυρισμό του, ο οποίος περιλαμβάνεται και στην έφεσή του, περί ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος λόγω αοριστίας του, παρέλκει η εξέτασή του⁴².

Ειδικά στην περίπτωση όπου ο κατηγορούμενος ήταν απών στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο, υποστηρίζεται ότι είναι εσφαλμένη η ως άνω αντίληψη περί προβολής της ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος με ειδικό λόγο έφεσης, με το εξής σκεπτικό: Εφόσον ο κατηγορούμενος δεν εμφανίστηκε στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο για να προτείνει τις υπό κρίση σχετικές ακυρότητες, στο βαθμό που οι τελευταίες είναι σχετικές και ως εκ τούτου δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο, δεν υφίσταται αντίστοιχο κεφάλαιο της πρωτόδικης αποφάσεως που να τυγχάνει μεταβίβασης με ειδικό λόγο έφεσης στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο, αφού το δικαστήριο δεν είχε εξουσία να ασχοληθεί αυτεπαγγέλτως με αυτές τις ακυρότητες. Ορθότερο, κατά την άποψη αυτή, είναι να γίνει δεκτό σε αυτήν την περίπτωση ότι ο κατηγορούμενος μπορεί να προτείνει τις ακυρότητες αυτές ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου μέχρι την έναρξη για πρώτη φορά της αποδεικτικής διαδικασίας, με ανάλογη τήρηση της οικείας διάταξης του ά. 175 παρ. 2 ΚΠΔ⁴³.

Ο ειδικός λόγος έφεσης πρέπει να είναι σαφής και ορισμένος⁴⁴. Σημαντικό είναι στο σημείο αυτό να γίνει παράθεση ορισμένων νομολογιακών παραδειγμάτων, σχετικά με το περιεχόμενο του ειδικού λόγου έφεσης:

³⁸ Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 229

³⁹ Α. Παπαδαμάκης, Ποινική Δικονομία, 2019, σελ. 176

⁴⁰ Χ. Σεβαστίδης, ΚΠΔ Ερμηνεία κατ' άρθρο, τ. II, 2012, σελ. 2216

⁴¹ Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 228

⁴² Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 229

⁴³ Α. Ζαχαριάδης σε Λ. Μαργαρίτης/Α. Ζαχαριάδης, 94 Πρακτικά Θέματα Ποινικής Δικονομίας, 2021, σελ. 309-310

⁴⁴ ΑΠ 1132/2016 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «Α ν ο ισχυρισμός ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος προβάλλεται για πρώτη φορά στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο από κατηγορούμενο που είχε παραστεί στην πρωτοβάθμια δίκη ή προβλήθηκε και απορρίφθηκε από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο και δεν επαναφέρθηκε με ειδικό λόγο έφεσης ή

ΑΠ 1309/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «Κατά της αποφάσεως αυτής ο αναιρεσείων άσκησε την υπ' αριθ. ../14-2-2013 έφεση, στην οποία, όπως προκύπτει από την επισκόπηση της εκθέσεως αυτής, περιέλαβε, μεταξύ άλλων, ως σχετικό με την απόρριψη της πιο πάνω ενστάσεως λόγω εφέσεως, κατά λέξη, τα εξής: **"1) ΔΙΟΤΙ ΚΑΚΩΣ ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΕ Η ΝΟΜΙΜΑ ΥΠΟΒΛΗΘΕΙΣΑ ΕΝΣΤΑΣΗ ΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΗΤΗΡΙΟΥ"** χωρίς, όμως, να επαναλάβει τους λόγους ακυρότητας, που αποτελούσαν περιεχόμενο της πιο πάνω ενστάσεώς του. Το δευτεροβάθμιο Δικαστήριο, που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση, κήρυξε και πάλι ένοχο τον κατηγορούμενο, χωρίς να εξετάσει τον ανωτέρω λόγο της εφέσεως, ο οποίος, όπως διατυπώθηκε ως άνω, δεν ήταν σαφής και ορισμένος. Σύμφωνα με αυτά που εκτέθηκαν ανωτέρω, ο παραπάνω λόγος εφέσεως του εκκαλούντος- κατηγορουμένου και ήδη αναιρεσείοντος τύγγανε απαράδεκτος, ως αόριστος και ασαφής, οπότε το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, εφόσον αυτός δεν είχε προβληθεί στη σχετική έκθεση εφέσεως κατά τρόπο ειδικό και ορισμένο, δεν είχε υποχρέωση να τον εξετάσει, ενόψει του ότι προϋπόθεση της υποχρεώσεως του δικαστηρίου για έρευνα του λόγου εφέσεως αποτελεί να είναι παραδεκτός. Συνεπώς, μη ερευνώντας αυτόν, το Εφετείο δεν υπέπεσε σε αρνητική υπέρβαση εξουσίας».

ΑΠ 803/2008 ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ: «Στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από τα πρακτικά της δίκης, επί της οποίας εκδόθηκε η προσβαλλόμενη με αριθμό 1566/4-6-2007 απόφαση του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Ηρακλείου, σε συνδυασμό με την υπ' αριθμό 1178/12-10-2005 έφεση του αναιρεσείοντος, που άσκησε κατά της πρωτοβάθμιας 18082/12-10-2005 αποφάσεως του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Ηρακλείου, που επιτρεπώς επισκοπείται, προκειμένου να ερευνηθεί το παραδεκτό του εν λόγω λόγου αναιρέσεως, ο τελευταίος εμφανίστηκε και προέβαλε ακυρότητα του εν λόγω κλητηρίου θεσπίσματος, λόγω της αοριστίας του. Η αντίρρησή του όμως αυτή προτάθηκε το πρώτον στο ακροατήριο του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Ηρακλείου και στη συνέχεια στο ακροατήριο του ως Εφετείου δικάζοντος Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Ηρακλείου, κατά την συζήτηση της εφέσεώς του, χωρίς όμως να προκύπτει, ότι η ακυρότητα αυτή είχε προβληθεί με το εφετήριο, στο οποίο γίνεται μόνο επίκληση, ότι **"δεν εκτίμησε σωστά τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως"** και, χωρίς να γίνεται ειδική αναφορά για τη συγκεκριμένη πλημμέλεια. Μετά ταύτα ο σχετικός πέμπτος λόγος αναιρέσεως, πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος. Με το να απορρίψει, λοιπόν, το Τριμελές Πλημμελειοδικείο Ηρακλείου την ως άνω αντίρρηση, δεν παραβίασε τις προαναφερόμενες διατάξεις και δεν κατέστησε αναιρετέα την απόφασή του, εφόσον η ως άνω ακυρότητα, που δεν προτάθηκε με την έφεση, καλύφθηκε, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα».

ΑΠ 355/2012 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «Στην προκειμένη περίπτωση, από την επιτρεπτή, για τον έλεγχο του παραδεκτού και της βασιμότητας των λόγων αναιρέσεως, επισκόπηση των πρακτικών της πρωτόδικης υπ' αριθ. 7125/2005 αποφάσεως του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Λάρισας και της προσβαλλόμενης αποφάσεως, καθώς και της υπ' αριθ. 742/1.11.2005 εκθέσεως εφέσεως του κατηγορουμένου, προκύπτει ότι ο τελευταίος, στην πρωτοβάθμια δίκη, πρόβαλε, δια του πληρεξουσίου του δικηγόρου, ένσταση ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος, συνισταμένης στο ότι δεν καθοριζόταν σ' αυτό σαφώς ο χρόνος τελέσεως του ενδίκου εγκλήματος, πράγμα το οποίο επιδρούσε στην παραγραφή αυτού. Το Μονομελές Πλημμελειοδικείο, με παρεμπίπτουσα απόφασή του, απέρριψε την ένσταση αυτή.

επαναφέρθηκε με αόριστο λόγο έφεσης, τότε ο σχετικός ισχυρισμός είναι απαράδεκτος και το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν έχει υποχρέωση να τον εξετάσει, ούτε θεμελιώνεται αναιρετικός λόγος για έλλειψη ακρόασης».

Στη συνέχεια, με την έφεσή του, ο κατηγορούμενος πρότεινε ότι: "Το Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο δεν εκτίμησε σωστά τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως που προέκυψαν από τη διαδικασία και κηρύχθηκε ένοχος πράξεως την οποία δεν εκτέλεσε και για όσους λόγους θα εκθέσει στο Τριμελές Πλημμελειοδικείο Λάρισας κατά τη συζήτηση της υποθέσεως. **Επίσης εκκαλείται τόσο γενικώς το σύνολο της αποφάσεως όσο και το σκέλος της απόρριψης των ενστάσεων**". Επανέφερε δε την ένστασή του εγγράφως, ανέπτυξε δε και προφορικώς, στο δευτεροβάθμιο Δικαστήριο. Όμως, η επαναφορά της εν λόγω ενστάσεως έγινε απαραδέκτως, γιατί η απορριπτική γι' αυτήν παρεμπόδιση απόφαση δεν προσβλήθηκε με συγκεκριμένο λόγο εφέσεως, **δεν αρκεί δε η γενική αναφορά ότι προσβάλλεται η απόφαση "και ως προς το σκέλος απορρίψεως των ενστάσεων"**. Επομένως, το Τριμελές Πλημμελειοδικείο, σύμφωνα με τα εκτιθέμενα στη μείζονα σκέψη, δεν είχε υποχρέωση να απαντήσει και μάλιστα να αιτιολογήσει τη σχετική απορριπτική κρίση του».

ΑΠ 5/2017 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «Στην προκείμενη περίπτωση, όπως προκύπτει από το δικόγραφο της έφεσης, που παραδεκτά επισκοπείται από τον Άρειο Πάγο, για τις ανάγκες του αναιρετικού ελέγχου, μεταξύ των προβληθέντων από την αναιρεσείουσα κατηγορούμενη λόγων έφεσης ήταν και εκείνος της **"ακυρότητας των κλητηρίων θεσπισμάτων που υπάρχουν στην δικογραφία"**. Ερμηνεύοντας τον λόγο αυτό το δικαστήριο που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση, τον έκρινε ως αόριστο και συνεπώς απαράδεκτο, εν πάση δε περιπτώσει ως μη αναφερόμενο σε ακυρότητα της επίδοσης του κλητηρίου θεσπίσματος, με συνέπεια και αν ακόμη είχε εμφιλοχωρήσει σχετική ακυρότητα, λόγω άκυρης επίδοσης, αυτή να έχει καλυφθεί. ... Η αιτιολογία με την οποία το εκδόν την προσβαλλόμενη απόφαση δικαστήριο απέρριψε την ανωτέρω ένσταση είναι ειδική και εμπειριστατωμένη και ορθά αυτό ερμήνευσε και εφάρμοσε τον νόμο».

ΑΠ 601/2018 ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ: «Ειδικότερα: 1) Ο ισχυρισμός για ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος, είχε προταθεί και απορριφθεί από το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο, με την 42401/16-12-2016 απόφαση του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών. Τον λόγο αυτό επανέφερε ο ήδη αναιρεσείων με την ασκηθείσα εκ μέρους του με αριθμ.../2016 έφεση, που άσκησε ο ίδιος κατά της ως άνω καταδικαστικής αποφάσεως, στην οποία διέλαβε, ως εξής τον λόγο για την απόρριψη της σχετικής ενστάσεως: ".....ότι ασκεί έφεση κατά της με αριθμό 42401/16-12-2016 απόφαση του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών...επίσης **διότι εσφαλμένα απέρριψε την ένσταση ακυρότητας του κατηγορητηρίου...**". Το δευτεροβάθμιο Δικαστήριο, που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση και κήρυξε και πάλι ένοχο τον κατηγορούμενο, δεν υποχρεούτο να εξετάσει τον ανωτέρω λόγο εφέσεως, διότι, όπως διατυπώθηκε, δεν ήταν σαφής και ορισμένος. Σύμφωνα δε με όσα εκτέθηκαν, ο παραπάνω λόγος εφέσεως του εκκαλούντος - κατηγορούμενου και ήδη αναιρεσείοντα ήτο απαράδεκτος, ως αόριστος, οπότε το δευτεροβάθμιο Δικαστήριο, εφόσον ο λόγος αυτός της εφέσεως δεν είχε προβληθεί κατά τρόπο ειδικό και ορισμένο, δεν είχε υποχρέωση να τον εξετάσει και να δώσει τον λόγο στον εισαγγελέα για να προτείνει επ' αυτού».

ΑΠ 161/2019 ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ: «Η ένσταση όμως αυτή ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος προκύπτει ότι προβλήθηκε απαραδέκτως, διότι στον ειδικό λόγο έφεσής του γίνεται **αορίστως λόγος για ανακριβή καθορισμό της διωκόμενης πράξης και περαιτέρω αιτιάσεις για αναρμοδιότητα του δικάσαντος δικαστηρίου της ουσίας, κακή σύνθεση αυτού, πλαστότητα των συνταχθέντων πρακτικών και αρνητικοί ισχυρισμοί της**

ουσιαστικής βασιμότητας της κατηγορίας. Σύμφωνα όμως με αυτά που εκτέθηκαν παραπάνω, ο με το άνω περιεχόμενο αυτοτελής ισχυρισμός (ένσταση) του αναιρεσειόντος για ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος που περιλήφθηκε ως ειδικός λόγος έφεσης, παρά το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα αυτής, δεν μεταβιβάστηκε, διότι ετύγχανε απαράδεκτος ως αόριστος, το δε δικαστήριο της ουσίας θα απαντούσε στους αρνητικούς της κατηγορίας ισχυρισμούς με την απόφασή του επί της ενοχής ή όχι του κατηγορουμένου, όπως και έπραξε. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο με την με αρ. 775/2012 απόφασή του απέρριψε την ένσταση ως αβάσιμη και στη συνέχεια κήρυξε ενόχους τους κατηγορουμένους. Κατά της αποφάσεως αυτής οι αναιρεσειόντες άσκησαν τις με αριθ. εκθέσεως/26-06-2012 αντίστοιχες αυτοτελείς εφέσεις τους, στις οποίες περιέλαβαν και ειδικό λόγο εφέσεως με τον οποίο, επανέλαβαν το λόγο ακυρότητας του κλητηρίου Θεσπίσματος και παραπονέθηκαν διότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, κατά λέξη, "παρά τον νόμο, απέρριψε την νομίμως προταθείσα ένστασή τους ακυρότητας του κλητηρίου Θεσπίσματος, συνιστάμενη στο μη ακριβή καθορισμό των πράξεων ως προς την υποκειμενική υπόσταση κατ' άρθρο 321 παρ. 1δ , 4 του ΚΠΔ".

ΑΠ 66/2016 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο με την με αρ. 775/2012 απόφασή του απέρριψε την ένσταση ως αβάσιμη και στη συνέχεια κήρυξε ενόχους τους κατηγορουμένους. Κατά της αποφάσεως αυτής οι αναιρεσειόντες άσκησαν τις με αριθ. εκθέσεως/26-06-2012 αντίστοιχες αυτοτελείς εφέσεις τους, στις οποίες περιέλαβαν και ειδικό λόγο εφέσεως με τον οποίο, επανέλαβαν το λόγο ακυρότητας του κλητηρίου Θεσπίσματος και παραπονέθηκαν διότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, κατά λέξη, "παρά τον νόμο, απέρριψε την νομίμως προταθείσα ένστασή τους ακυρότητας του κλητηρίου Θεσπίσματος, συνιστάμενη στο μη ακριβή καθορισμό των πράξεων ως προς την υποκειμενική υπόσταση κατ' άρθρο 321 παρ. 1δ , 4 του ΚΠΔ". Το Τριμελές εφετείο Θεσσαλονίκης, που δίκασε κατ' έφεση και εξέδωσε την προσβαλλόμενη με αρ. 2606/2014 απόφασή του, κήρυξε και πάλι ενόχους τους κατηγορούμενους, για τη μία από τρεις πράξεις, την παράνομη εκχέρσωση δασικής έκτασης, χωρίς να εξετάσει τον ανωτέρω ειδικό λόγο της εφέσεως και τον απέρριψε σιγή. Ο ισχυρισμός αυτός, όπως προκύπτει από τα πρακτικά συνεδριάσεως δεν επαναφέρθηκε στο ακροατήριο του άνω Εφετείου και δεν αναπτύχθηκε προφορικά από τον κοινό πληρεξούσιο δικηγόρο των εκκαλούντων κατηγορουμένων, στο προσήκον διαδικαστικό σημείο, και ο συνήγορός τους δε συμπλήρωσε, ούτε διευκρίνισε το περιεχόμενο του προπαρατεθέντος σχετικού λόγου της εφέσεως, που, είχε αναπτυχθεί και απορριφθεί και στον πρώτο βαθμό. Σύμφωνα όμως με αυτά που εκτέθηκαν παραπάνω, ο με το ως άνω περιεχόμενο αυτοτελής ισχυρισμός (ένσταση) των αναιρεσειόντων για ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος που περιλήφθηκε ως παραπάνω ως ειδικός λόγος εφέσεως, παρά το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της εφέσεως, δε μεταβιβάστηκε, διότι τύγχανε απαράδεκτος ως αόριστος, καθόσον αόριστα αναφερόταν σε μη ακριβή περιγραφή των πράξεων και δη αποκλειστικά σε μη παράθεση στοιχείων της υποκειμενικής υποστάσεως των τριών αδικημάτων που παραπέμφθηκαν οι κατηγορούμενοι, οι οποίοι αποτελούν στην ουσία άρνηση της βασιμότητας των κατηγοριών, επί του οποίου ισχυρισμού, θα απαντούσε το δικαστήριο με την απόφασή του επί της ενοχής ή μη των κατηγορουμένων, όπως και έκανε, δεχόμενο συνδρομή της αντικειμενικής, όσο και της υποκειμενικής υποστάσεως για τη μία πράξη της παράνομης χωρίς άδεια του Δασαρχείου Πολυγύρου Χαλκιδικής με πρόθεση εκχέρσωσης δασικής έκτασης. Ήτοι η προβαλλόμενη ουσιαστική ανακρίβεια της περιγραφής των πράξεων, ως προς τα υποκειμενικά τους στοιχεία που θα κρινόταν από το δικαστήριο, κατά την εκδίκαση της υποθέσεως επί της ουσίας, δεν ασκεί έννομη επιρροή στο κύρος του κλητηρίου θεσπίσματος.

Επομένως, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, εκ του λόγου αυτού, δεν είχε υποχρέωση να εξετάσει τον ως άνω λόγο εφέσεως και να απαντήσει στον ισχυρισμό αυτό, ούτε να διαλάβει ειδική αιτιολογία επ' αυτού του λόγου που τύγγανε απαράδεκτος, προϋπόθεση δε της υποχρέωσης του δικαστηρίου για έρευνα του λόγου εφέσεως, αποτελεί να είναι αυτός παραδεκτός».

ΑΠ 913/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «Στην προκείμενη περίπτωση, όπως προκύπτει από την επιτρεπτή επισκόπηση των εγγράφων της δικογραφίας, για την έρευνα της βασιμότητας του σχετικού λόγου αναίρεσης, οι αναιρεσεύοντες, Ν. Κ. του Κ. και Γ. Π. του Θ., καταδικάστηκαν με την 29548 και 30295/2013 απόφαση του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών για ηθική αυτουργία σε απρόκλητη φθορά ξένης ιδιοκτησίας κατά συναυτουργία και κατ' εξακολούθηση και επιβλήθηκε στον καθέναν ποινή φυλακίσεως δέκα μηνών. Κατά της αποφάσεως αυτής οι κατηγορούμενοι - αναιρεσεύοντες άσκησαν εμπρόθεσμα τις .../20-5-2013 και .../23-5-2013 εφέσεις τους, αντίστοιχα. Οι εφέσεις αυτές περιέχουν τα αναγκαία τυπικά στοιχεία και, ως προς τη σχετική ένσταση, στην πρώτη από αυτές υπάρχει μόνο η διατύπωση "**... διότι απέρριψε τους αυτοτελείς ισχυρισμούς της ένστασης της αοριστίας του κλητηρίου θεσπίσματος**", ενώ στη δεύτερη υπάρχει μόνο η διατύπωση "**... διότι απέρριψε την ένστασή του για την αοριστία του κατηγορητηρίου, η οποία έπρεπε να γίνει δεκτή**". Ο λόγος αυτός των εφέσεων είναι αόριστος, επειδή δεν καθορίζεται ποιο ήταν το περιεχόμενο της ένστασής τους κατά του κλητηρίου θεσπίσματος, σε ποιο διαδικαστικό στάδιο της διαδικασίας προβλήθηκε και ποιες είναι οι νομικές πλημμέλειες της απόφασης ως προς την απόρριψη των ενστάσεών τους».

ΑΠ 368/2010 ΤΝΠ ΝΜΟΣ: «Αβάσιμος επίσης είναι και ο υπό στοιχείο Α κατά το πρώτο σκέλος του λόγος της αιτήσεως αναιρέσεως με τον οποίο πλήττεται η απόφαση του Εφετείου, με τον, από το άρθρο 510 παρ. 1 Β', λόγο αναιρέσεως, λόγω ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος, κατ άρθρο 321 παρ. 4 του ίδιου κώδικα, η οποία προβλήθηκε και στους δύο βαθμούς δικαιοδοσίας και έτσι δεν καλύφθηκε, **αφού η προβαλλόμενη έλλειψη και ασάφεια στην περιγραφή της πράξεως της ψευδούς καταμηνύσεως και ψευδορκίας που αποδόθηκε στον αναιρεσεύοντα, αφορά, όχι την πράξη για την οποία κηρύχθηκε ένοχος κατά τα ανωτέρω, η οποία πλήρως περιγράφεται στο κλητήριο θέσπισμα, όπως και ο ίδιος ο αναιρεσειών δέχεται, αλλά άλλη πράξη για την οποία η ποινική δίωξη κηρύχθηκε απαράδεκτη, λόγω εκκρεμοδικίας, με την πρωτόδικη 27434/2008 απόφαση του Τριμελούς Πλημ/κειου Αθηνών, η οποία παραδεκτά επισκοπείται για τις ανάγκες του αναιρετικού ελέγχου και ορθώς απορρίφθηκε η σχετική ένσταση του αναιρεσειόντος από την προσβαλλομένη απόφαση, ενόψει της εισαχθείσης προς εκδίκαση στο Εφετείο ως άνω κατηγορίας σε βάρος του».**

ΑΠ 1336/2016 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «Το Τριμελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών, που δίκασε κατ' έφεση και εξέδωσε την προσβαλλομένη με αριθμό 6034/2016 απόφασή του, κήρυξε και πάλι ένοχη την κατηγορουμένη, χωρίς να εξετάσει τον ανωτέρω ειδικό λόγο της εφέσεως, τον οποίο και απέρριψε σιγή. Ο ισχυρισμός αυτός, όπως προκύπτει από την παραδεκτή, για τις ανάγκες του αναιρετικού ελέγχου, επισκόπηση των πρακτικών συνεδριάσεως του Δευτεροβαθμίου Δικαστηρίου δεν επαναφέρθηκε στο ακροατήριό του και δεν αναπτύχθηκε προφορικά από τον πληρεξούσιο Δικηγόρο της εκκαλούσας - κατηγορουμένης, στο προσήκον διαδικαστικό σημείο, και ο συνήγορός της δεν συμπλήρωσε, ούτε διευκρίνισε το περιεχόμενο του προπαρατεθέντος σχετικού λόγου της εφέσεως, που, είχαν αναπτυχθεί και απορριφθεί και στον πρώτο βαθμό. Σύμφωνα όμως με αυτά που εκτέθηκαν παραπάνω, ο με το ως άνω

περιεχόμενο ισχυρισμός της εκκαλούσας - κατηγορουμένης και ήδη αναιρεσείουσας για ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος που περιλήφθηκε, όπως παραπάνω, ως ειδικός λόγος εφέσεως, τύγχανε अपαράδεκτος ως άοριστος, καθόσον: α) δεν καθορίζεται στο εφετήριο αν ο αυτοτελής αυτός ισχυρισμός υπεβλήθη παραδεκτός ενώπιον του Πρωτοβαθμίου Δικαστηρίου και δη σε ποιο διαδικαστικό στάδιο, εφόσον, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα στη νομική σκέψη, έπρεπε αυτός να είχε προταθεί πριν από την έναρξη της εκδικάσεως της υποθέσεως και πριν από την εξέταση οποιουδήποτε αποδεικτικού μέσου, β) **δεν προσδιορίζονται οι νομικές πλημμέλειες της αποφάσεως ως προς την απόρριψη της ως άνω ενστάσεως** και γ) οι ως άνω επικαλούμενες αιτιάσεις αποτελούν αρνητικούς της βασιμότητας των κατηγοριών ισχυρισμούς, επί των οποίων απάντησε το Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο με την εφεσιβληθείσα απόφασή του. Ενεκα της τριαύτης αοριστίας του, και του ως άνω τρόπου προβολής του, το δικαστήριο της ουσίας, δεν είχε υποχρέωση να εξετάσει τον ως άνω λόγο εφέσεως και να απαντήσει στον ισχυρισμό αυτό, ούτε να διαλάβει ειδική αιτιολογία επ' αυτού, αφού ετύγχανε απαράδεκτος, εφόσον, κατά τα προεκτεθέντα, προϋπόθεση της υποχρεώσεως του Δικαστηρίου για έρευνα του λόγου εφέσεως, αποτελεί να είναι αυτός παραδεκτός. Συνεπώς, το Εφετείο, μη ερευνώντας τον απαράδεκτο ως άνω ειδικό λόγο εφέσεως, δεν υπέπεσε σε αρνητική υπέρβαση εξουσίας και δεν ιδρύθηκε ο εκ του άρθρου 510 παρ. 1 στοιχ. Η' του ΚΠοινΔ λόγος αναιρέσεως».

ΑΠ 1553/2016 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «Στην προκείμενη περίπτωση, από τα πρακτικά της πρωτοβάθμιας, υπ'αρ. 109/2018 απόφασης του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Χίου, και της προσβαλλόμενης απόφασης, προκύπτει ότι ο αναιρεσείων εμφανίστηκε ενώπιον του πρωτοβάθμιου αυτού Δικαστηρίου και δεν πρόβαλε την επικαλούμενη με το σχετικό λόγο αναίρεσης ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος και ως εκ τούτου **δεν επανέφερε αυτή με έφεση στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο.** Συνεπώς η ενδεχόμενη σχετική ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος καλύφθηκε και δεν ασκεί επιρροή σε τούτο η προβλεπόμενη στο **άρθρο 174 παρ.2 ΚΠΔ δυνατότητα του Δικαστηρίου να αναβάλει τη συζήτηση απτεπαγγέλτως**, εάν κρίνει ότι από την ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος είναι δυνατόν να προκληθεί βλάβη στον κατηγορούμενο ή τον αστικώς υπεύθυνο».

Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, κατά την ορθότερη άποψη, έχει υποχρέωση να αποφανθεί επί της απορριφθείσας πρωτοδίκως ένστασης ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος, εφόσον διατυπώθηκε σχετικός λόγος έφεσης, διαφορετικά υπάρχει αρνητική υπέρβαση εξουσίας, χωρίς να είναι αναγκαίο να προταθεί και προφορικά στο ακροατήριο⁴⁵, άποψη όμως που έχει και αντίλογο, ότι δηλαδή για να είναι παραδεκτός ο ειδικός λόγος έφεσης πρέπει ο κατηγορούμενος, πριν την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας, να επαναφέρει την ειρημένη ένσταση με την προφορική ανάπτυξη αυτής και να διευκρινίσει το περιεχόμενο του σχετικού λόγου έφεσης που είχε αναπτυχθεί και απορριφθεί και στον πρώτο βαθμό, διαφορετικά το δικαστήριο δεν υποχρεούται να τον ερευνήσει⁴⁶.

⁴⁵ Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 229

⁴⁶ ΑΠ 155/2018 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «Αν προταθεί εγκαίρως ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου η εν λόγω ακυρότητα και η εκ του λόγου αυτού αντίρρηση προόδου της διαδικασίας και το πρωτοβάθμιο δικαστήριο την απορρίψει, ο κατηγορούμενος, αν εμμένει σ' αυτήν, πρέπει να επαναφέρει την πρόταση της ακυρότητας και την αντίρρηση κατά της προόδου της διαδικασίας στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο, διαλαμβάνοντας στην έφεση του ειδικό λόγο περί τούτου. Τούτο αποτελεί την προϋπόθεση για να μπορεί να προτείνει παραδεκτά στο Εφετείο τον σχετικό ισχυρισμό και τούτο θα γίνει πριν από την ανάπτυξη της εφέσεως από τον Εισαγγελέα ή την εξέταση οποιουδήποτε αποδεικτικού μέσου, διαφορετικά είναι απαράδεκτος».

Για την απόρριψη της ένστασης κατά του κλητηρίου θεσπίσματος πρέπει να αποφανθεί το δικαστήριο και όχι μόνο ο διευθύνων τη συζήτηση. Αν ο πρόεδρος του δικαστηρίου αποφανθεί μόνος, ο κατηγορούμενος μπορεί να προσφύγει στο δικαστήριο κατ' άρθρο 335 παρ. 2 ΚΠΔ, αλλιώς η ακυρότητα θεραπεύεται⁴⁷.

Για την προβολή της ακυρότητας αυτής ενώπιον του Αρείου Πάγου ισχύουν ομοίως τα ως άνω αναφερόμενα, ήτοι μπορεί να θεμελιωθεί λόγος αναίρεσης μόνο αν προβλήθηκαν αντιρρήσεις μέχρι την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο και απορρίφθηκαν ή αν η πρωτόδικη απόφαση ήταν ανέκκλητη, εφόσον όμως και σε αυτή την περίπτωση προβλήθηκαν αντιρρήσεις στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο και απορρίφθηκαν. Για το ορισμένο του αναιρετικού λόγου πρέπει να αναφέρεται, εκτός από τον λόγο ακυρότητας, και αν η ακυρότητα αυτή προτάθηκε στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο, και σε περίπτωση ερημοδικίας του στον πρώτο βαθμό, αν προτάθηκε με την έφεσή του⁴⁸. Επιπλέον, στην μετ' αναίρεση συζήτηση ενώπιον του δικαστηρίου της παραπομπής μπορεί να προβληθεί η ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος με την προϋπόθεση ότι αυτή δεν καλύφθηκε κατά τη συζήτηση, στο πλαίσιο της οποίας εκδόθηκε η αναιρεθείσα (ανέκκλητη) πρωτόδικη απόφαση⁴⁹. Όπως χαρακτηριστικά έχει ειπωθεί, «η διαδικασία μπορεί να επαναλαμβάνεται, αλλά δεν θεωρείται ανύπαρκτη»⁵⁰. Μετά την αναίρεση της απόφασης, ο Άρειος Πάγος παραπέμπει την υπόθεση στο δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση, με σκοπό αυτό να κηρύξει την ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος⁵¹.

Ομοίως, γίνεται δεκτό ότι στη νέα μετ' ακύρωση της διαδικασίας ή της αποφάσεως συζήτηση μπορεί να προταθεί η ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος, διότι η ακυρότητα δεν καλύφθηκε μια και ο κατηγορούμενος δεν εμφανίστηκε στη συζήτηση κατά την οποία εκδόθηκε η ακυρωθείσα απόφαση⁵².

Ζήτημα μπορεί να ανακύψει στην περίπτωση όπου ο κατηγορούμενος εμφανιστεί κατά τη διάρκεια της συζήτησης, μετά την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας. Κατά μία άποψη, ο κατηγορούμενος στερείται πλέον του δικαιώματός του να προτείνει την ακυρότητα, διότι υποχρεούται να αποδεχτεί το προηγηθέν κατά την απουσία του στάδιο της δίκης⁵³. Κατ' άλλη άποψη, ο κατηγορούμενος έχει την δυνατότητα να προτείνει την ακυρότητα, αλλά η πρόταση της ακυρότητας πρέπει να γίνει άμεσα, κατά την εμφάνισή του, δηλαδή πριν την επόμενη της εμφάνισής του διαδικαστική πράξη, καθώς κατά το προηγηθέν στάδιο της δίκης, το οποίο πράγματι υποχρεούται να αποδεχτεί ως έχει, δεν επήλθε σιωπηρή αποδοχή της ακυρότητας ενόψει της ερημοδικίας του, αφετέρου διότι σε περίπτωση μη εμφάνισής του στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο, ο κατηγορούμενος διατηρεί πάντοτε το δικαίωμα να προβάλλει την ακυρότητα στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο, και επομένως στο μείζον περιέχεται και το έλασσον⁵⁴.

⁴⁷ Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 205

⁴⁸ Χ. Σεβαστίδης, ΚΠΔ Ερμηνεία κατ' άρθρο, τ. ΙΙ, 2012, σελ. 2219

⁴⁹ Α. Παπαδαμάκης, Ποινική Δικονομία, 2019, σελ. 178

⁵⁰ Α. Μαργαρίτης, Κλητήριο Θεσπισμα: Τρόπος προβολής της ακυρότητάς του και απόδειξη αυτής (: άρθρο 321 ΚΠΔ), ΠοινΔικ 2007, σελ. 741 επ.

⁵¹ Α. Μαργαρίτης, Κλητήριο Θεσπισμα: Τρόπος προβολής της ακυρότητάς του και απόδειξη αυτής (: άρθρο 321 ΚΠΔ), ΠοινΔικ 2007, σελ. 741 επ.

⁵² Α. Μαργαρίτης, Κλητήριο Θεσπισμα: Τρόπος προβολής της ακυρότητάς του και απόδειξη αυτής (: άρθρο 321 ΚΠΔ), ΠοινΔικ 2007, σελ. 741 επ.

⁵³ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 183-185

⁵⁴ Χ. Σεβαστίδης, ΚΠΔ Ερμηνεία κατ' άρθρο, τ. ΙΙ, 2012, σελ. 2216, Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 203

Ειδικότερα, λεκτέα ακόμη τα ακόλουθα, σε σχέση με το αόριστο κλητήριο θέσπισμα (κατηγορητήριο): Συχνά, η σχετική αυτή ακυρότητα δεν προτείνεται και το δικαστήριο αδυνατεί να επέμβει, με αποτέλεσμα να καταδικάζεται ο κατηγορούμενος, χωρίς τελικά να γνωρίζει, πέραν του νομικού χαρακτηρισμού της αποδιδόμενης σε αυτόν πράξεως, τα πραγματικά περιστατικά από τα οποία αυτή αποτελείται. Όταν τα κενά αυτά δεν συμπληρωθούν κατά τη συζήτηση της υποθέσεως στο ακροατήριο (όταν δηλαδή δεν προβληθεί έγκαιρα η ακυρότητα και ανακύπτει αδυναμία ειδικής αιτιολογίας καταδικαστικής αποφάσεως), το δικαστήριο πρέπει να προχωρήσει στην αθώωση του κατηγορουμένου, αλλιώς η απόφασή του θα είναι αναιρετέα για έλλειψη ειδικής αιτιολογίας⁵⁵.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, ο ισχυρισμός περί ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος είναι αυτοτελής, αφού η παραδοχή του άγει στην κήρυξη της ποινικής δίωξης απαράδεκτης, και ενδεχομένως, στην οριστική παύση αυτής, λόγω παραγραφής της πράξης⁵⁶. Συνεπώς, πρέπει να προβληθεί σαφώς και ορισμένα, ήτοι με προφορική ανάπτυξή του και έγγραφη διατύπωσή του που καταχωρίζεται στα πρακτικά και το δικαστήριο οφείλει να απαντήσει, ειδάλλως ιδρύεται ο λόγος αναίρεσης για έλλειψη ακρόασης. Ομοίως ορισμένες πρέπει να είναι και οι αντιρρήσεις του κατηγορουμένου κατά της επίδοσης του κλητηρίου θεσπίσματος. Έτσι, η δήλωση του κατηγορουμένου ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου ότι «δεν κλητεύθηκα καθόλου με την επίδοση του κλητηρίου θεσπίσματος» συνιστά απλή γνωστοποίηση της μη κλήτευσής του και είναι αόριστη ως πρόταση ακυρότητας εκ της μη κλήτευσής του αυτή, αφού δεν περιέχει αντίρρησή του στην πρόοδο της δίκης⁵⁷. Από την άλλη πλευρά, αν οι αντιρρήσεις του κατηγορουμένου κατά της επίδοσης του κλητηρίου θεσπίσματος προβληθούν ορισμένα, η απόφαση του δικαστηρίου με την οποία τις απορρίπτει και δικάζεται ο απών κατηγορούμενος σαν να ήταν παρών, για να έχει την επιβαλλόμενη ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, πρέπει να διαλαμβάνει με πληρότητα και σαφήνεια το χρόνο της επίδοσης του κλητηρίου θεσπίσματος ή της κλήσης και το αποδεικτικό από το οποίο προκύπτει η επίδοση, χωρίς να απαιτείται η μεία των, κατά το άρθρο 161 παρ.1 του ΚΠΔ, στοιχείων της εγκυρότητας της επιδόσεως⁵⁸.

Σε συνέχεια των ανωτέρω, ορθότερο είναι να γίνει δεκτό ότι το δικαστήριο πρέπει να αποφανθεί πριν από τη συζήτηση της υπόθεσης σε ισχυρισμό περί ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος, δηλαδή δεν μπορεί να επιφυλαχθεί προκειμένου να αποφασίσει μετά την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας, ειδικά δε στην περίπτωση που η προβαλλόμενη ακυρότητα αφορά στο ορισμένο της περιγραφής της πράξης, στοιχείο που δεν μπορεί να καλυφθεί από την αποδεικτική διαδικασία⁵⁹. Έχει κριθεί από την νομολογία ότι, αν το δικαστήριο επιφυλαχθεί να αποφασίσει για την ένσταση ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος και προβεί στη συζήτηση της υπόθεσης και σε καταδίκη, και διαλάβει στο διατακτικό της απόφασης ότι «απορρίπτει ενστάσεις», χωρίς προηγουμένως να ερευνήσει αν ο κατηγορούμενος εισήχθη σε δίκη με βάση άκυρο κλητήριο θέσπισμα, η απόφαση αναιρείται⁶⁰. Σχετική είναι και η νομολογία βάσει της οποίας δεν δημιουργείται ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο, όταν ο Εισαγγελέας

⁵⁵ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 191

⁵⁶ ΑΠ 190/2018 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, Γ. Παπανδρέου σε Ο νέος ΚΠΔ, ερμηνεία κατ' άρθρο, Α. Μαργαρίτης, τ. Α, 2020, σελ. 948

⁵⁷ ΑΠ 702/1997 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

⁵⁸ ολΑΠ 4/1995 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

⁵⁹ Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 218-221

⁶⁰ ΑΠ 1887/1989 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

επιφυλαχθεί επί της ένστασης ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος και ακολούθως, αφού λάβει το λόγο, προτείνει την ενοχή ή την αθώωση του κατηγορουμένου, διότι σιωπηρώς, προτείνει και την απόρριψη των υποβληθέντων αυτοτελών ισχυρισμών και αιτημάτων του κατηγορουμένου, ως προς τα οποία είχε επιφυλαχθεί⁶¹. Επί της νομολογιακής αυτής θέσης, έχει διατυπωθεί αντίλογος. Υποστηρίζεται δηλαδή ότι η ως άνω νομολογιακή θέση είναι ορθή στην περίπτωση που ο υπό κρίση αυτοτελής ισχυρισμός συνδέεται με την ουσία της υπόθεσης, όπως λ.χ. όταν ο κατηγορούμενος προβάλλει την ένσταση της μεταβολής της κατηγορίας από απλή σωματική βλάβη σε εντελώς ελαφρά σωματική βλάβη, που επισύρει χαμηλότερο ύψος ποινής και ο Εισαγγελέας προτείνει, μετά το πέρας της αποδεικτικής διαδικασίας, την ενοχή του κατηγορουμένου όπως κατηγορείται, δηλαδή για απλή σωματική βλάβη, απορρίπτοντας έτσι, τον αυτοτελή αυτό ισχυρισμό, έστω και χωρίς ειδική αναφορά⁶². Ειδάλλως, σύμφωνα με την κριτική αυτή, η απόρριψη της σχετικής ένστασης δεν μπορεί να καλυφθεί από τη συνολική πρόταση του Εισαγγελέα επί της ενοχής. Όταν δε η ένσταση ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος αφορά στη μη αναφορά ή στην ανακριβή αναφορά του χρόνου τέλεσης της πράξης στο κλητήριο θέσπισμα, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί η επιφύλαξη του δικαστηρίου προκειμένου να απαντήσει, καθώς η συγκεκριμένη παράλειψη/ανακρίβεια οδηγεί σε ακυρότητα, μόνο αν εξαιτίας αυτής γεννάται αμφισβήτηση περί της παραγραφής, άλλως δεν επηρεάζει το κύρος του κλητηρίου θεσπίσματος⁶³.

Προσέτι, η απόφαση που ακυρώνει το κλητήριο θέσπισμα είναι οριστική και δεν επιδέχεται ανάκληση⁶⁴, διότι διαφορετικά θα επερχόταν ανεπίτρεπτη αναβίωση της αναστολής της παραγραφής, η οποία (αναστολή) ανετράπη με την κήρυξη της ακυρότητας⁶⁵. Μετά την επίδοση νέου κλητηρίου θεσπίσματος, τότε θεωρείται ότι αρχίζει το πρώτον η κύρια διαδικασία, η οποία από το σημείο αυτό επιφέρει την αναστολή της παραγραφής⁶⁶. Αντίθετα, ως προπαρασκευαστική και μάλιστα γνήσια προπαρασκευαστική, ήτοι ελευθέρως ανακλητή απόφαση, είναι η απόφαση που απορρίπτει την ένσταση ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος⁶⁷, αν και υποστηρίζεται και η αντίθετη άποψη, ότι δηλαδή η απόφαση που απορρίπτει την σχετική ένσταση δεν ανακαλείται και τυχόν αίτηση ανάκλησης και επανάκρισης, πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη, τυχόν δε ανάκληση μη ανακλητής απόφασης σημαίνει υπέρβαση εξουσίας⁶⁸. Προϋποτίθεται βέβαια ότι το αίτημα περί ανάκλησης υποβάλλεται

⁶¹ ΑΠ 1154/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ. Βλ. και ΑΠ 492/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «από τα πρακτικά της προσβαλλόμενης αποφάσεως προκύπτει, ότι ο πρόεδρος του δικαστηρίου, ενώ δεν είχε εκδοθεί απόφαση επί των υποβληθέντων αυτοτελών ισχυρισμών του κατηγορουμένου, μετά τη λήξη της αποδεικτικής διαδικασίας, έδωσε το λόγο στον εισαγγελέα της έδρας ο οποίος ανέπτυξε την κατηγορία και πρότεινε να κηρυχθεί ένοχος ο κατηγορούμενος και να του αναγνωριστούν τα ελαφρυντικά του άρθρου 84 παρ. 2β ΠΚ". Από την περικοπή αυτή των πρακτικών συνάγεται ότι ο πρόεδρος του δικαστηρίου, έδωσε το λόγο στον εισαγγελέα για να προτείνει ενιαία, τόσον για την ενοχή του κατηγορουμένου, όσο και για τους υποβληθέντες αυτοτελείς ισχυρισμούς του κατηγορουμένου, ο οποίος ανέπτυξε την κατηγορία και πρότεινε να κηρυχθεί ο κατηγορούμενος ένοχος και έτσι η επί των αυτοτελών ισχυρισμών ελλείπουσα εισαγγελική πρόταση καλύπτεται από τη συνολική πρόταση του εισαγγελέα επί της ενοχής».

⁶² Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 220-221

⁶³ Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 221

⁶⁴ ΑΠ 261/2013 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, Λ. Μαργαρίτης, Κλητήριο Θεσπισμα: Τρόπος προβολής της ακυρότητάς του και απόδειξη αυτής (: άρθρο 321 ΚΠΔ), ΠοινΔικ 2007, σελ. 741 επ.

⁶⁵ Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 227

⁶⁶ Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 227

⁶⁷ ΑΠ 277/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

⁶⁸ ΑΠ 190/2018 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

παραδεκτός, ήτοι πριν την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας και η ακυρότητα δεν έχει καλυφθεί κατ' άρθρο 175 παρ. 2 ΚΠΔ⁶⁹.

Περαιτέρω, αξίζει να σημειωθεί σχετικά με την ακυρότητα του αποδεικτικού επιδόσεως, ότι και αν ακόμη ο διάδικος που εμφανίστηκε, εγείρει αντιρρήσεις στην πρόοδο της δίκης, επικαλούμενος ακυρότητα του αποδεικτικού επιδόσεως της κλήσεως, μπορεί το δικαστήριο να διατάξει την πρόοδό της, αν κρίνει, με ειδικώς αιτιολογημένη απόφασή του, ότι αυτός έλαβε εγκαίρως γνώση του περιεχομένου του εγγράφου που του επιδόθηκε, κατ' άρθρο 163 ΚΠΔ, προκειμένου να αποφεύγεται παρέλκυση της δίκης, οπότε σε αυτήν την περίπτωση, το δικαστήριο, αποφασίζοντας τη συνέχιση της διαδικασίας, απορρίπτει ταυτόχρονα την ένσταση της ακυρότητας της επιδόσεως, για έλλειψη εννόμου συμφέροντος⁷⁰.

Έτι περαιτέρω, ζήτημα γεννάται τι θα συμβεί αν πλείονες κατηγορούμενοι συμπαραπέμφθηκαν με απευθείας κλήση στο ίδιο δικαστήριο αλλά για διαφορετική πράξη ο καθένας και το κλητήριο θέσπισμα είναι εν μέρει άκυρο, δηλαδή είναι άκυρο κατά το μέρος που αφορά σε έναν κατηγορούμενο που κατηγορείται για μία πράξη. Κατά την ορθότερη άποψη, στην περίπτωση αυτή η ακυρότητα μέρους του κλητηρίου θεσπίσματος, που μπορεί να την προβάλλει μόνο ο κατηγορούμενος που τον αφορά, δεν συμπαρασύρει σε ακυρότητα το σύνολο αυτού, ελλείψει εννόμου συμφέροντος στο πρόσωπο του έτερου κατηγορουμένου⁷¹. Σε συνέχεια αυτής της παραδοχής, κρίθηκε ότι σε περίπτωση που ακυρωθεί το κλητήριο θέσπισμα ως προς έναν κατηγορούμενο και κηρυχθεί απαράδεκτη η συζήτηση και για τους λοιπούς κατηγορουμένους, χωρίς να μνημονεύονται οι λόγοι μη χωρισμού της υποθέσεως ως προς αυτόν, το δικαστήριο υπερβαίνει την εξουσία του και καθιστά έτσι την απόφασή του αναιρετέα⁷², με τον κίνδυνο, εντούτοις, να μην επιτευχθεί η συνεκδίκαση των συναφών αδικημάτων, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την οικονομία της δίκης και την ορθή απονομή της δικαιοσύνης⁷³. Στην πράξη διατάσσεται η αναβολή της δίκης ως προς τους λοιπούς, για το ενιαίο της κρίσης. Αν συντρέχει όμως κίνδυνος παραγραφής για έναν κατηγορούμενο, η υπόθεση αναγκαστικά χωρίζεται, ομοίως δε αν συντρέχει λόγος ταχύτερης εκδίκασης της υπόθεσης, οπότε για τους λοιπούς κατηγορουμένους διατάσσεται η πρόοδος της δίκης⁷⁴.

Ομοίως, η ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος ως προς μία πράξη δεν ασκεί επιρροή στις λοιπές⁷⁵. Εντούτοις, στην περίπτωση κατηγορητηρίου με φυσικό και ηθικό αυτουργό, όπου, με βάση την εισαγγελική πρακτική, για το σκέλος της κατηγορίας που αφορά στον ηθικό αυτουργό, γίνεται παραπομπή στο τμήμα του κατηγορητηρίου όπου περιγράφεται η φυσική αυτουργία, αν τυχόν η ακυρότητα εντοπίζεται στην περιγραφή της πράξης του φυσικού αυτουργού, και εφόσον η ακυρότητα προταθεί από αυτόν και γίνει δεκτή, το ορθότερο είναι να ακυρωθεί ολόκληρο το κλητήριο θέσπισμα και όχι μόνο το τμήμα που αφορά στον φυσικό αυτουργό, δεδομένου ότι, κατ' επέκταση, καθίσταται ανακριβής και ο καθορισμός της ηθικής αυτουργίας⁷⁶.

⁶⁹ Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 227

⁷⁰ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 191 - 192

⁷¹ Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 207

⁷² ΑΠ 1685/2017 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

⁷³ Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 207

⁷⁴ Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 208

⁷⁵ Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 207

⁷⁶ Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 209

Ιδιαίτερα ζητήματα εντούτοις εγείρονται στην περίπτωση του κατ' εξακολούθηση εγκλήματος, ζήτημα που απασχόλησε τη νομολογία. Κρίθηκε ότι, ορθώς, κηρύχθηκε άκυρο το κλητήριο θέσπισμα στο σύνολό του, ενώ μόνο μερικές από τις επιμέρους πράξεις δεν είχαν προσδιορισθεί με εξειδικευμένα ατομικά γνωρίσματα⁷⁷. Στην περίπτωση αυτή, η Εισαγγελική πρόταση ήταν αντίθετη, με την αιτιολογία ότι η μερική ακυρότητα δεν συνεπάγεται ολική ακυρότητα, λόγω της αυτοτέλειας των επιμέρους πράξεων⁷⁸.

ΤΡΟΠΟΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΑΚΥΡΟΤΗΤΩΝ

Οι ακυρότητες (απόλυτες ή σχετικές) του ακροατηρίου προτείνονται είτε με αυτοτελή αίτηση, που απευθύνεται στο αρμόδιο δικαστήριο, το οποίο επιλαμβάνεται της εκδίκασης της κατηγορίας, προκειμένου να κηρύξει την ακυρότητα της πράξης και να διατάξει την επανάληψή της, εφόσον είναι αναγκαίο και εφικτό, και επιπλέον με την διαδικασία των ενδίκων μέσων, οπότε η ακυρότητα λειτουργεί ως λόγος άσκησης του ενδίκου μέσου⁷⁹. Η μεγάλη πρακτική σημασία της ξεχωριστής ρύθμισης συνίσταται στο ότι η αντίστοιχη αίτηση δεν υπόκειται σε οποιαδήποτε προθεσμία, σε αντίθεση με τα ένδικα μέσα, επομένως μπορεί να ασκηθεί κάποιο ένδικο μέσο και εφόσον είναι παραδεκτό να υποβληθεί παράλληλα και αίτηση ακυρότητας ορισμένης πράξης ή πράξεων της ποινικής διαδικασίας έως την έκδοση απόφασης για το ένδικο αυτό μέσο⁸⁰.

Β) ΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΑΚΥΡΟΤΗΤΑΣ

Η μεν απόλυτη ακυρότητα μπορεί να κηρυχθεί σε κάθε στάση της δίκης, τόσο ενώπιον του πρωτοβάθμιου και του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, όσο και ενώπιον του Αρείου Πάγου, η δε σχετική ακυρότητα μπορεί να κηρυχθεί μέχρι την έκδοση οριστικής σε τελευταίο βαθμό απόφασης, σύμφωνα και με τα ως άνω αναφερόμενα. Αν κατά την διαδικασία ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου προκλήθηκε κάποια ακυρότητα, σχετική ή απόλυτη, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο ακυρώνει την εκκαλουμένη απόφαση, διακρατεί την υπόθεση και την δικάζει κατ' ουσίαν ανεκκλήτως, ασκώντας πλήρως τις εξουσίες του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου (ά. 502 παρ. 4 ΚΠΔ)⁸¹, υπό την προϋπόθεση όμως ότι η ακυρότητα της πρωτόδικης απόφασης δεν είναι ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος που δεν έχει καλυφθεί, και πολύ περισσότερο, ότι δεν προέρχεται από ανυπαρξία κλητηρίου θεσπίσματος εξαιτίας ακύρωσής του και μη επίδοσης νέου τοιούτου, διότι τότε, η συζήτηση της υπόθεσης στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο, έστω και κατ' εφαρμογή του ά. 502 παρ. 4 ΚΠΔ, δεν είναι νόμιμη, ελλείψει προδικασίας, αφού δεν υφίσταται πλέον εισαγωγικό της κατηγορίας έγγραφο, η εν λόγω δε ανυπαρξία έχει ως αποτέλεσμα και την ακυρότητα της πρωτοδίκως εκδοθείσας απόφασης, ώστε το δευτεροβάθμιο δικαστήριο θα πρέπει να διατάξει την διαβίβαση της υπόθεσης στον αρμόδιο Εισαγγελέα, προς σύνταξη και επίδοση νέου κλητηρίου θεσπίσματος, διότι διαφορετικά, αν προχωρήσει στην

⁷⁷ Βλ. για το ζήτημα αυτό Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπίσμα, 2022, σελ. 215-218 και ΑΠ 1496/1990 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

⁷⁸ Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπίσμα, 2022, σελ. 217-218

⁷⁹ Α. Παπαδαμάκης, Ποινική Δικονομία, 2019, σελ. 180

⁸⁰ Α. Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 2017, σελ. 364

⁸¹ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 197

εκδίκαση της υπόθεσης, καίτοι δεν καταρτίσθηκε και δεν κοινοποιήθηκε νέο κλητήριο θέσπισμα, λόγω της πρότερης ακύρωσής του, υποπίπτει στην πλημμέλεια της θετικής υπέρβασης εξουσίας, καθόσον στερείται δικαιοδοσίας προς συζήτηση της υπόθεσης⁸². Για το ζήτημα αυτό θα γίνει λόγος και στη συνέχεια.

Ενώπιον του Αρείου Πάγου, αν γίνει δεκτός κάποιος σχετικός λόγος περί ακυρότητας, κηρύσσεται η ακυρότητα, αναιρείται η απόφαση και αν συντρέχει περίπτωση, ο Άρειος Πάγος παραπέμπει την υπόθεση σε άλλο ομοειδές και ισόβαθμο δικαστήριο, προς νέα συζήτηση για να εφαρμοσθεί ορθώς ο νόμος (ά. 519 ΚΠΔ).

Γ) ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΚΗΡΥΞΗΣ ΤΗΣ ΑΚΥΡΟΤΗΤΑΣ

Η άκυρη πράξη, ευθύς μετά την κήρυξη της ακυρότητας από το αρμόδιο δικαστικό όργανο, θεωρείται, στο χώρο του δικαίου, ως μη γενομένη, συνεπώς δεν επιφέρει τα αποτελέσματά της, τα τυχόν δε επελθόντα, αναιρούνται *ex tunc*⁸³.

Οι περαιτέρω συνέπειες από την κήρυξη της ακυρότητας προβλέπονται στο ά. 176 παρ. 2 και 3 ΚΠΔ. Ο νόμος ρυθμίζοντας την επίδραση της ακυρότητας (απόλυτης ή σχετικής) διακρίνει δύο κατηγορίες πράξεων, ήτοι εκείνες που είναι μεταγενέστερες της άκυρης και εξαρτώνται από αυτήν, οπότε αυτοδικαίως καθίστανται και αυτές άκυρες, και εκείνες που είναι σύγχρονες ή προγενέστερες της άκυρης, οι οποίες μπορούν δυνητικά να κηρυχθούν άκυρες, μόνο όταν είναι συναφείς με την πράξη που ακυρώθηκε.

Σημαντική απόφαση εν προκειμένω είναι η **ολΑΠ 2/1996** (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ) η οποία δέχθηκε ότι «Από τη διάταξη αυτή συνάγεται ότι επί διαδοχικών πράξεων της ποινικής διαδικασίας όταν η μία είναι άκυρη, η ακυρότητα εκτείνεται αυτοδικαίως και στις πράξεις που ενεργήθησαν μετά την άκυρη πράξη, υπό τον όρο όμως ότι εκείνες δικονομικώς εξαρτώνται από αυτήν. Ως **εξαρτώμενες** θεωρούνται όσες πράξεις παρήχθησαν συνεπεία της άκυρης αρχικής, που αποτελεί δικονομική προϋπόθεση και λογικό νόμιμο όρο των μεταγενέστερων πράξεων, οι οποίες συνιστούν έτσι το αναγκαίο αποτέλεσμα εκείνης. Η εξάρτηση πρέπει να είναι αποκλειστική και πραγματική και όχι τυχαία ή ευκαιριακή, έτσι ώστε οι μεταγενέστερες πράξεις να ευρίσκονται σε σχέση προέλευσης από την άκυρη πράξη. Μόνο τότε, με την έλλειψη της δικονομικής προϋπόθεσης της αρχικής πράξης συνεπεία της ακυρότητάς της, κατ' ανάγκη ελλείπει και η εγκυρότητα των μεταγενέστερων πράξεων. Εναπόκειται δε πάντοτε στο δικαστή της ουσίας να εκτιμήσει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, αν υφίσταται τέτοια εξάρτηση, ενώ αυτή ερευνάται και αναιρετικώς κατά την εξέταση λόγου αναιρέσεως για απόλυτη ακυρότητα που συνέβη κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο, όπως συνάγεται από το συνδυασμό των άρθρων 171, 175 εδάφ. α', 510 παρ. 1 περιπτ. Α' ΚΠοινΔ. Εξάλλου κατά το άρθρο 502 παρ. 1 ΚΠοινΔ, αν ο εκκαλών εμφανισθεί ο ίδιος η συζήτηση αρχίζει, και κατά το άρθρο 344 παρ. 1 εδάφ. α' ΚΠοινΔ (που έχει εφαρμογή και στην κατ' έφεση δίκη), η αποχώρηση του κατηγορουμένου κατά τη διάρκεια της δίκης δεν κωλύει καθόλου την πρόοδο της διαδικασίας, το δικαστήριο όμως μπορεί να επιτρέψει στο συνήγορο του κατηγορουμένου που αποχώρησε να παραστεί αντί γι' αυτόν, αν πεισθεί ότι η αποχώρησή του οφείλεται σε εύλογη αιτία. Περαιτέρω

⁸² Γ. Παπανδρέου σε Ο νέος ΚΠΔ, ερμηνεία κατ' άρθρο, Λ. Μαργαρίτης, τ. Α, 2020, σελ. 949

⁸³ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 200

κατά το άρθρο 32 παρ. 1 ΚΠοινΔ, καμία απόφαση του ποινικού δικαστηρίου σε δημόσια συνεδρίαση ή σε συμβούλιο και καμία διάταξη του ανακριτή δεν έχουν κύρος αν δεν ακουστεί προηγουμένως ο εισαγγελέας. Κατά δε τη διάταξη του άρθρου 171 παρ. 1 στοιχ. β' ΚΠοινΔ, ακυρότητα που λαμβάνεται υπόψη και αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο σε κάθε στάδιο της διαδικασίας και στον Άρειο Πάγο ακόμη προκαλείται, μεταξύ άλλων περιπτώσεων, αν δεν τηρηθούν οι διατάξεις που καθορίζουν την υποχρεωτική συμμετοχή του εισαγγελέα στη διαδικασία στο ακροατήριο. Ενώ κατά τη διάταξη του άρθρου 510 παρ. 1 περιπτ. Α' ΚΠοινΔ ως λόγος αναιρέσεως αποφάσεως ποινικού δικαστηρίου μπορεί να προταθεί η απόλυτη ακυρότητα που συνέβη κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο (άρθρο 171). Στην προκειμένη υπόθεση, όπως προκύπτει από τα πρακτικά (σελ. 154, 182), το Τριμελές Εφετείο Αθηνών, δικάζοντας έφεση του αρχικώς εμφανισθέντος κατηγορουμένου Β.Π., ήδη αναιρεσιβλήτου, κατά της πρωτόδικης καταδικαστικής απόφασης του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών για ανθρωποκτονία από αμέλεια, έκανε δεκτά σχετικά αιτήματα του κατηγορουμένου τούτου, που υποβλήθηκαν διά του συνηγόρου του και επέτρεψε σ' αυτόν, σε δύο συνεδριάσεις του δικαστηρίου που έγιναν στις 9.5.1995 και στις 11.5.1995 με συνέχιση της αποδεικτικής διαδικασίας και εξέταση μαρτύρων κατηγορίας, να αποχωρήσει και να εκπροσωπηθεί από το συνήγορό του. Οι αποφάσεις αυτές του Εφετείου, όπως προκύπτει από τα ίδια πρακτικά, εκδόθηκαν χωρίς να δοθεί λόγος στον Εισαγγελέα, προκειμένου να διατυπώσει σχετική πρόταση επί του αιτήματος της υπεράσπισης και, συνεπώς, είναι απολύτως άκυρες (άρθρα 32 παρ. 1 και 171 παρ. 1 στοιχ. β' ΚΠοινΔ). Η ακυρότητα όμως των ως άνω παρεμπιπτούσων αποφάσεων, κατά τη γνώμη που επικράτησε στην Ολομέλεια, δεν ασκεί καμία επίδραση στο κύρος των επόμενων πράξεων της ποινικής διαδικασίας και επομένως και επί της προσβαλλομένης οριστικής αθωωτικής αποφάσεως του Εφετείου, διότι οι τελευταίες αυτές δεν εξαρτώνται από τις άκυρες αποφάσεις υπό την έννοια της εξαρτήσεως του άρθρου 175 εδάφ. α' ΚΠοινΔ. Οι παρεμπίπτουσες δύο άκυρες αποφάσεις στηρίχθηκαν στο άρθρο 344 παρ. 1 εδάφ. α' ΚΠοινΔ, δηλαδή σε ρύθμιση που θεσπίστηκε υπέρ του κατηγορουμένου, σύμφωνα και με το άρθρο 6 παρ. 3 στοιχ. γ' της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου, μετά δε από αυτές η διαδικασία συνεχίστηκε κανονικά, σαν να ήταν στο ακροατήριο ο ίδιος ο κατηγορούμενος, ο οποίος προσήλθε σε όλες τις άλλες συνεδριάσεις και στο τέλος της αποδεικτικής διαδικασίας απολογήθηκε. Εξάλλου από την άκυρη εκπροσώπηση του κατηγορουμένου δεν παρεμποδίστηκαν στην άσκηση των δικονομικών τους δικαιωμάτων οι διάδικοι και ο Εισαγγελέας. Επομένως, δεν έχει καμία σχέση εξάρτησης δικονομικής, αποκλειστικής και πραγματικής, η επακολουθήσασα διαδικασία και η προσβαλλομένη αθωωτική απόφαση από αυτές τις παρεμπίπτουσες αποφάσεις. Η τελειωτική αθωωτική απόφαση δεν παρήχθη συνεπεία των ως άνω δύο ακύρων παρεμπιπτούσων αποφάσεων του Εφετείου, ούτε μπορεί να θεωρηθεί ότι οι εν λόγω αποφάσεις αποτελούν δικονομική προϋπόθεση ή λογικό νόμιμο όρο της αθωωτικής. Έτσι δεν είναι δυνατό να γίνει λόγος για προέλευσή της από αυτές και για επέκταση της ακυρότητάς τους και στην οριστική απόφαση. Συνεπώς, είναι αβάσιμος ο ερειδόμενος στην απόλυτη αυτή ακυρότητα μοναδικός λόγος αναιρέσεως της Εισαγγελικής αιτήσεως, από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Α ΚΠοινΔ». Άξια μνείας όμως είναι εν προκειμένω και η **άποψη της μειοψηφίας**, βάσει της οποίας «η κατά το άρθρο 175 ΚΠοινΔ επέκταση της ακυρότητας σε όλες τις μεταγενέστερες πράξεις της διαδικασίας και στην οριστική απόφαση δεν εξαρτάται από ουσιαστικές εκτιμήσεις της σημασίας της στην έκβαση της δίκης, όταν προτείνεται ως λόγος αναίρεσης από το άρθρο 510 παρ. 1 περίπτ. Α' ΚΠοινΔ. Η παραπάνω ακυρότητα εφόσον έλαβε χώρα κατά το στάδιο της διαδικασίας που αφορά την εξακρίβωση της ενοχής ή της αθωότητας του κατηγορουμένου

επεκτείνεται, γι' αυτό και μόνο το λόγο, και στην οριστική απόφαση, χωρίς να εξετάζεται ή να μπορεί να εξετασθεί η επιρροή της στην τελική αυτή κρίση για την αθωότητα του κατηγορουμένου. Η αντίθετη άποψη θα μετέβαλλε τον Άρειο Πάγο σε δικαστήριο τρίτου βαθμού, αφού θα τον οδηγούσε στην ουσιαστική διερεύνηση της σημασίας της ακυρότητας στην έκβαση της δίκης. Θα έπρεπε επομένως, κατά τη γνώμη της μειοψηφίας, να γίνει δεκτός ο λόγος αναιρέσεως του Εισαγγελέα του ΑΠ, με τον οποίο ζητείται η αναίρεση της προσβαλλομένης αποφάσεως κατά το άρθρο 510 παρ. 1 περ. Α' ΚΠοινΔ εξαιτίας της πιο πάνω απόλυτης ακυρότητας από τη μη ακρόαση του Εισαγγελέα της έδρας».

Ως εξαρτημένες λοιπόν πράξεις, θεωρούνται εκείνες οι οποίες παρήχθησαν εξαιτίας της άκυρης πράξης, δηλαδή όταν η τελευταία μπορεί να θεωρηθεί ως λογικός και νομικός όρος των πράξεων που ενεργήθηκαν μεταγενέστερα, ώστε, αν ελλείπει ο όρος αυτός, να ελλείπει κατ' ανάγκη και η εγκυρότητα των πράξεων που ακολουθούν (λχ. αν το κλητήριο θέσπισμα είναι άκυρο, τότε και η επίδοσή του είναι άκυρη, ή αν η επίδοση αυτή είναι άκυρη, τότε καθίστανται άκυρες και οι ακολουθούσες πράξεις της διαδικασίας στο ακροατήριο)⁸⁴. Με άλλα λόγια, απαραίτητη προϋπόθεση για την συνακύρωση των επόμενων της άκυρης διαδικαστικών πράξεων είναι η ύπαρξη μεταξύ τους σχέσεως πραγματικής και αναγκαίας εξαρτήσεως, όπου τέτοιος δεσμός εξαρτήσεως υφίσταται στην περίπτωση της αιτιότητας (αιτιώδους συνδέσμου), όταν δηλαδή η άκυρη πράξη μπορεί να θεωρηθεί ως όρος, με την ως άνω αναφερόμενη έννοια⁸⁵. Πρέπει επομένως οι μεταγενέστερες πράξεις να είναι σε σχέση παραγωγής από την άκυρη, πράγμα το οποίο σημαίνει να βρίσκονται μεταξύ τους σε σχέση πραγματικής, αληθινής εξαρτήσεως και όχι τυχαίας ή ευκαιριακής, λ.χ. η ακυρότητα της κλήσεως παράγει άκυρη συζήτηση και απόφαση, η ακυρότητα του παρισταμένου προς υποστήριξη της κατηγορίας, παράγει άκυρες τις πράξεις που αναφέρονται στην παράσταση αυτή⁸⁶.

Παρότι αμφισβητείται⁸⁷, ορθότερη φαίνεται η θέση ότι ως προς την ακυρότητα των μεταγενέστερων πράξεων, αυτή δεν επέρχεται αυτοδικαίως, αλλά κηρύσσονται και αυτές άκυρες, με μοναδική αιτιολογία την εξάρτηση, γεγονός το οποίο πρέπει να διαπιστωθεί από το δικαστήριο⁸⁸, η κρίση του δε αυτή ελέγχεται αναιρετικώς⁸⁹. Επομένως, πρόκειται περί νομίμου αμαχίτου τεκμηρίου ακυρότητας των πράξεων αυτών το οποίο ενεργεί χωρίς επέμβαση του δικαστηρίου, αφού ο νομοθέτης, μόνον επειδή οι πράξεις αυτές εξαρτώνται από προηγούμενη άκυρη διαδικαστική πράξη, τις θεωρεί αμαχήτως άκυρες, και άρα η απόφαση για τις μεταγενέστερες εξαρτημένες πράξεις που βεβαιώνονται ως άκυρες, είναι διαπιστωτική⁹⁰.

Ειδικά επί ακύρωσης της απόφασης και του κλητηρίου θεσπίσματος, πλέον έχει παγιωθεί η άποψη ότι ανατρέπεται και η επίδοσή του, γεγονός που συνεπάγεται την ανατροπή της αναστολής της παραγραφής⁹¹. Όταν συμβεί αυτό, θεωρείται ως μη παραπεμφθείσα η υπόθεση⁹².

⁸⁴ Α. Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 2017, σελ. 362

⁸⁵ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 200

⁸⁶ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 200-201

⁸⁷ Χ. Σεβαστίδης, ΚΠΔ Ερμηνεία κατ' άρθρο, τ. ΙΙ, 2012, σελ. 2227

⁸⁸ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 201

⁸⁹ Χ. Σεβαστίδης, ΚΠΔ Ερμηνεία κατ' άρθρο, τ. ΙΙ, 2012, σελ. 2224

⁹⁰ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 201

⁹¹ Χ. Σεβαστίδης, ΚΠΔ Ερμηνεία κατ' άρθρο, τ. ΙΙ, 2012, σελ. 2225

⁹² Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 221

Εξ ετέρου, ως συναφείς χαρακτηρίζονται οι πράξεις όταν υφίσταται στενός σύνδεσμος μεταξύ των σύγχρονων ή προγενέστερων πράξεων και της άκυρης, ώστε η άκυρη πράξη να εμποδίζει την προγενέστερη ή σύγχρονή της να επιτύχει τον σκοπό της ή όταν κατ' ανάγκη την ολοκληρώνει ή την συμπληρώνει, όπως λ.χ. στην περίπτωση που ακυρωθεί από το Εφετείο μια πρωτόδικη απόφαση, επειδή δεν δόθηκε ο λόγος στον κατηγορούμενο να αναπτύξει την υπεράσπισή του, το Εφετείο οφείλει να κηρύξει άκυρες όλες τις πράξεις εκείνες που είναι αναγκαίες για τη διαμόρφωση της δικαστικής πεποίθησης, ήτοι όλες τις πράξεις της διαδικασίας στο ακροατήριο⁹³. Με άλλα λόγια, η συνάφεια πρέπει να είναι ειδική και όχι γενική και μάλιστα τόσο στενή ώστε η άκυρη πράξη να είναι c.s.q.n. της ισχύος της προηγούμενης ή της σύγχρονης, δηλαδή, όταν κηρυχθεί άκυρη μία διαδικαστική πράξη και η προγενέστερη ή σύγχρονή της, είναι εντελώς ανίσχυρη, για τον λόγο αυτό, να παράγει τα έννομα αποτελέσματά της τότε υπάρχει η συνάφεια που απαιτεί ο νόμος⁹⁴. Έτσι, σε αντίθεση με το αμάχητο νόμιμο τεκμήριο για τις μεταγενέστερες πράξεις, στην περίπτωση της συνάφειας χρειάζεται μία σαφής διαπίστωση του δικαστή, η οποία πρέπει να περιέχεται στην απόφαση με την οποία κηρύσσεται η ακυρότητα, ή σε μία απόφαση επόμενη, ειδάλως οι πράξεις αυτές, σύγχρονες ή προγενέστερες, διατηρούν το κύρος τους⁹⁵. Έτσι λ.χ. η ακυρότητα που επέρχεται από τη μη απάντηση του δικαστηρίου στην αίτηση του κατηγορουμένου για αναστολή της ποινής που του επιβλήθηκε, επεκτείνεται και στη σύγχρονη πράξη της μετατροπής της ποινής⁹⁶.

Η θεμελιώδης διαφορά μεταξύ των δύο αυτών κατηγοριών πράξεων είναι, όπως προαναφέρθηκε, ότι οι πράξεις της πρώτης κατηγορίας είναι άκυρες, κατά τεκμήριο, ενώ οι πράξεις της δεύτερης κατηγορίας μπορούν να κηρυχθούν άκυρες, δηλαδή αν παραλειφθεί να απαγγελθεί η ακυρότητά τους, αυτές διατηρούν το κύρος τους, όπως λ.χ. σε περίπτωση που δεν δόθηκε ο λόγος στον κατηγορούμενο να αναπτύξει την υπεράσπισή του, αν οι μαρτυρικές καταθέσεις της πρωτοβάθμιας διαδικασίας στο ακροατήριο δεν κηρυχθούν άκυρες από το Εφετείο, θα διατηρήσουν το κύρος τους και τα πρακτικά της πρωτοβάθμιας δίκης θα ληφθούν υπόψη από το Εφετείο, το οποίο θα δικάσει την υπόθεση ανέκκλητα⁹⁷. Ορθότερο βέβαια στην περίπτωση αυτή να θεωρηθεί ότι υπάρχει συνάφεια και το δικαστήριο οφείλει να κηρύξει άκυρες όλες τις πράξεις της ακροαματικής διαδικασίας⁹⁸.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η διάταξη βάσει της οποίας μαζί με την κήρυξη της ακυρότητας, το αρμόδιο δικαστικό όργανο μπορεί, αν το κρίνει εφικτό και αναγκαίο, να διατάσσει και την επανάληψη των άκυρων πράξεων. Έτσι ολοκληρώνεται η προστασία των διαδίκων, αφού ορίζεται νομική διέξοδος, με την οποία είναι δυνατή η αποκατάσταση της επελθούσας δικονομικής παράβασης. Οι τιθέμενες όμως προϋποθέσεις εφαρμογής της διάταξης είναι αρκετά αυστηρές, ώστε να καθιστούν όχι συχνή στη δικαστική πρακτική την εφαρμογή της. Ειδικότερα, το εφικτό της επανάληψης της πράξης εμφανίζει την πιο μεγάλη δυσχέρεια, επειδή συνήθως έχει παρέλθει η τασσόμενη νόμιμη προθεσμία για την ενέργεια της πράξης ή ο δικαιούμενος στην ενέργειά της έχει εκπέσει από το αντίστοιχο δικαίωμα ή συντρέχει ουσιαστική αδυναμία επανάληψης, όπως λ.χ. όταν επήλθε καταστροφή των αντικειμένων, στα οποία έγινε η

⁹³ Α. Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 2017, σελ. 363

⁹⁴ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 205

⁹⁵ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 207

⁹⁶ Χ. Σεβαστιδής, ΚΠΔ Ερμηνεία κατ' άρθρο, τ. ΙΙ, 2012, σελ. 2228

⁹⁷ Α. Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 2017, σελ. 363

⁹⁸ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 207

κηρυχθείσα άκυρη πραγματογνωμοσύνη⁹⁹, ή όταν απεβίωσε ο μάρτυρας και δεν είναι δυνατή η λήψη μαρτυρικής κατάθεσης¹⁰⁰. Θα πρέπει δηλαδή να υπάρχουν ακόμη οι πραγματικές προϋποθέσεις της διεξαγωγής της πράξης και να μην έληξε το στάδιο της ενέργειάς της στην ποινική διαδικασία¹⁰¹. Μπορεί εντούτοις να είναι μεν δυνατή η επανάληψη της άκυρης πράξεως, αλλά ο δικαστής να θεωρεί ότι δεν είναι πλέον αναγκαία, όπως στην περίπτωση που τα στοιχεία που παρείχε η πράξη αυτή, παρέχονται μέσω μιας άλλης πράξεως (άκυρη αυτοψία – έγκυρη πραγματογνωμοσύνη), ή εχώρησε λόγος αποσβέσεως του αξιοποίνου ή γιατί η εξέλιξη της διαδικασίας κατέδειξε το άνωφελο της άκυρης πράξεως, οπότε δεν διατάσσει την επανάληψή της, διότι κρίνεται, για τους λόγους αυτούς, περιττή¹⁰².

Στην περίπτωση πάντως επανάληψης της άκυρης πράξης τα αποτελέσματα τα οποία δεν κατέστη δυνατόν να παράγει αυτή, τα παράγει η νέα πράξη, χωρίς όμως αυτά να ανατρέχουν στον χρόνο τέλεσης εκείνης, διότι η επανάληψη δεν έχει αναδρομική δύναμη¹⁰³. Σημαντικό επίσης να σημειωθεί εν προκειμένω, κατ' εξαίρεση από όσα έγιναν δεκτά για τις σχετικές ακυρότητες, ότι στην περίπτωση της επαναλήψεως άκυρης πράξης, ο δικαστής λαμβάνει υπόψη αυτεπαγγέλτως τη σχετική ακυρότητα της πράξης αυτής και προχωρεί στην επανάληψη¹⁰⁴.

Όταν η απόφαση καταστεί αμετάκλητη, τότε η άκυρη διαδικαστική πράξη, η οποία δεν κηρύχθηκε για οποιονδήποτε λόγο, ως τέτοια, δεν παύει να είναι ελαττωματική, έστω και αν επιφέρει όλα τα έννομα αποτελέσματά της. Δηλαδή, είναι μεν άκυρη, αλλά λειτουργεί σαν έγκυρη, ακριβώς διότι δεν κηρύχθηκε η ακυρότητά της από το αρμόδιο δικαστικό όργανο. Τούτο έχει σαν αποτέλεσμα, σε περίπτωση επαναλήψεως της διαδικασίας, να μπορεί να κηρυχθεί η ακυρότητα, είτε κατ' ένσταση κάποιου από τους διαδίκους, ή κατά πρόταση του Εισαγγελέα ή και αυτεπαγγέλτως, αν πρόκειται για απόλυτη ακυρότητα, είτε από τον διάδικο που έχει έννομο συμφέρον ή τον Εισαγγελέα, αν είναι σχετική¹⁰⁵.

Στο σημείο αυτό, πρέπει να σημειωθεί ότι η διάταξη του ά. 502 παρ. 4 ΚΠΔ εισάγει εξαίρεση από τη γενική ρύθμιση του ά. 176 παρ. 2 α' ΚΠΔ περί επανάληψης των άκυρων πράξεων¹⁰⁶, αφού προβλέπεται ότι το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, σε περίπτωση που στην πρωτόδικη απόφαση υπάρχει ακυρότητα, ακυρώνει την τελευταία και δικάζει την υπόθεση στην ουσία της ανέκκλητα. Το αποτέλεσμα είναι όμως ότι ο κατηγορούμενος στερείται ένα βαθμό δικαιοδοσίας. Έτσι, μετά την τυπική παραδοχή της έφεσης, με την οποία προσβάλλεται στο σύνολό της η πρωτόδικη απόφαση, η υπόθεση περιέρχεται στο εφετείο για την κατ' ουσίαν συζήτηση και επομένως στην πριν από την έκδοση της πρωτόδικης απόφασης διαδικαστική στάση, με την έννοια ότι το δευτεροβάθμιο δικαστήριο τώρα πια έχει να κρίνει αρχής όπως και το πρωτοβάθμιο δικαστήριο. Από την άποψη αυτή, κάθε ακυρότητα της πρωτόδικης απόφασης, με εξαίρεση πάντως την ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος ή της κλήσης, καλύπτεται με την έκδοση μιας νέας απόφασης, δεδομένου και του γεγονότος ότι μετά την τυπική παραδοχή της έφεσης η πρωτόδικη απόφαση ατονεί και το δευτεροβάθμιο δικαστήριο επανεξετάζει την υπόθεση στο σύνολό της.

⁹⁹ Α. Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 2017, σελ. 364

¹⁰⁰ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 209

¹⁰¹ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 208

¹⁰² Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 209-210

¹⁰³ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 210

¹⁰⁴ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 210

¹⁰⁵ Λουκάς Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, 2008, σελ. 199

¹⁰⁶ Παπαδαμάκης, Ποινική Δικονομία, 2019, σελ. 599

Έτσι, όπως ανωτέρω αναλύθηκε, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν είναι υποχρεωμένο να απαντήσει σε σχετικό ισχυρισμό περί ακυρότητας που αφορά το ακροατήριο του πρωτόδικου δικαστηρίου και, συνεπώς, δεν συντρέχει και πλημμέλεια, υποκείμενη σε αναιρετικό έλεγχο¹⁰⁷, εκτός αν έχει προβληθεί με ειδικό λόγο έφεσης¹⁰⁸. Στη θεωρία υποστηρίζεται ότι προκειμένου περί απόλυτης ακυρότητας της πρωτόδικης απόφασης και συγκεκριμένα σχετική με το δικαίωμα ακρόασης του κατηγορούμενου, θα έπρεπε να διατάσσεται η επανάληψη της άκυρης πράξης, οπότε και θα έπρεπε να εκδοθεί νέα απόφαση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου¹⁰⁹.

Ειδικότερα τώρα, σε περίπτωση που η ακυρότητα της πρωτόδικης απόφασης αφορά ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος (ήτοι ανυπαρξία κλητηρίου θεσπίσματος εξαιτίας ακυρώσεως του και μη επιδόσεως νέου) υποστηρίζεται ότι το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν έχει εξουσία να «κρατήσει» την υπόθεση και να τη δικάσει, αλλά θα την αναπέμψει στον αρμόδιο Εισαγγελέα για σύνταξη και επίδοση νέου κλητηρίου θεσπίσματος, προκειμένου η υπόθεση να δικασθεί σε πρώτο βαθμό, ελλείψει προδικασίας αφού δεν υφίσταται πλέον εισαγωγικό της κατηγορίας έγγραφο¹¹⁰. Υπό το πρίσμα αυτής της άποψης, και ενόψει της ρητής και ειδικής ρύθμισης του ά. 502 παρ. 4 ΚΠΔ, το νόμιμο έρεισμα για την διαβίβαση της υπόθεσης στον Εισαγγελέα προς σύνταξη και επίδοση νέου κλητηρίου θεσπίσματος δεν μπορεί παρά να ευρίσκεται στο ά. 20 παρ. 1 Συντάγματος¹¹¹. Η άποψη αυτή φαίνεται ορθότερη, καθώς, εάν το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεχθεί την ένσταση ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος και ακυρώσει αυτό, δεν υπάρχει πια κατηγορία δυνάμει της οποίας να μπορεί να δικάσει. Σημειωτέον, βάσει της άποψης αυτής, σύμφωνα με τη διάταξη του ά. 502 παρ. 1 ΚΠΔ, δικονομικό στάδιο απαγγελίας κατηγορίας στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν προβλέπεται και κατά συνέπεια δεν επέρχεται ακυρότητα από τη μη συνοπτική ανάπτυξη της κατηγορίας, ενώ λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι μετά την παραδοχή τυπικά της έφεσης, η υπόθεση επανέρχεται από την άποψη της κατ' ουσίαν εξέτασής της στο στάδιο που ήταν πριν από την έκδοση της απόφασης, τίθεται το ερώτημα πώς το δικαστήριο θα κρίνει επί της ουσίας την υπόθεση με ακυρωθέν, άρα ανύπαρκτο, κατηγορητήριο, και επί ποια κατηγορίας θα απολογηθεί ο κατηγορούμενος, εάν ήθελε υποτεθεί ότι η ακυρότητα έγκειτο στον μη ακριβή καθορισμό της πράξης¹¹².

Στο ακανθώδες αυτό ζήτημα πάντως υπάρχει και αντίλογος, βάσει του οποίου το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν έχει την δυνατότητα να αναπέμψει την υπόθεση στον Εισαγγελέα¹¹³, διότι τέτοια αναπομπή της υπόθεσης στον Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών λαμβάνει χώρα μόνο από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο¹¹⁴. Συνεπώς, μετά την κήρυξη της ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, αν έχει συμπληρωθεί ο χρόνος παραγραφής, λόγω ανατροπής της αναστολής παραγραφής, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο θα παύσει οριστικά την ποινική δίωξη, έστω και χωρίς να υποβληθεί

¹⁰⁷ Α. Παπαδαμάκης, Ποινική Δικονομία, 2019, σελ. 599

¹⁰⁸ Δ. Παπαδοπούλου σε Ο νέος ΚΠΔ, ερμηνεία κατ' άρθρο, Λ. Μαργαρίτης, τ. Β, 2020, σελ. 1243

¹⁰⁹ Α. Παπαδαμάκης, Ποινική Δικονομία, 2019, σελ. 600, Α. Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 2017, σελ. 957

¹¹⁰ ΑΠ 1717/2006 ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, ΑΠ 2415/2003 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

¹¹¹ Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπίσμα, 2022, σελ. 234-235

¹¹² Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπίσμα, 2022, σελ. 234

¹¹³ ΑΠ 146/1987 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΘεσσαλ 2886/2000 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπίσμα, 2022, σελ. 232

¹¹⁴ Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπίσμα, 2022, σελ. 232

αίτημα παύσης της ποινικής δίωξης λόγω παραγραφής, αλλά αυτεπαγγέλτως¹¹⁵, εφόσον όμως αποφανθεί περί της προβληθείσας με ειδικό λόγο έφεσης ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος¹¹⁶. Εάν δε απορρίψει τον ισχυρισμό περί παραγραφής του αξιοποίνου, χωρίς ωστόσο προηγουμένως να αποφανθεί περί της με ειδικό λόγο έφεσης προβληθείσας ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος ή της επίδοσής του προς εμφάνιση ενώπιον του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου, παραβιάζει με αυτόν τον τρόπο το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της έφεσης και υπερβαίνει την εξουσία του (αρνητικά)¹¹⁷. Η ίδια άποψη υποστηρίζει ότι τέτοια αναπομπή δεν είναι δυνατή και για έναν ακόμη λόγο¹¹⁸: Η πρωτόδικη απόφαση, που πάσχει από ακυρότητα, ενδέχεται να έχει και απαλλακτικές διατάξεις για τον εκκαλούντα, που δεν δικαιούται και δεν έχει έννομο συμφέρον να ποροσβάλλει δια της εφέσεως, ή και καταδικαστικές διατάξεις για άλλες πράξεις, που δεν προσέβαλε δια της εφέσεως, και ως προς τις οποίες (διατάξεις) η πρωτόδικη απόφαση, παρά την ακυρότητά της, παραμένει ισχυρή. Το ίδιο ισχύει και για διατάξεις που αφορούν συγκαταδικασθέντες του εκκαλούντος, οι οποίοι είτε δεν άσκησαν κατά της πρωτόδικης απόφασης έφεση, είτε άσκησαν αλλά δεν προέβαλαν την ακυρότητά της. Για τους λόγους αυτούς, ήτοι της υπάρξεως απρόσβλητων διατάξεων της εκκαλουμένης αποφάσεως, δεν θα ήταν εφικτή ούτε η εκ νέου επίδοση, ούτε η σύνταξη νέου κλητηρίου θεσπίσματος, αν γινόταν δεκτή η δυνατότητα αναπομπής της υπόθεσης στον Εισαγγελέα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά, με βάση τα όσα αναπτύχθηκαν ανωτέρω, οι άκυρες διαδικαστικές πράξεις ασκούν σημαντική επιρροή στην ποινική διαδικασία, καθώς με την κήρυξη της ακυρότητας επιμηκύνεται η διάρκεια της ποινικής δίκης και αυξάνει η βραδύτητα στην απονομή της δικαιοσύνης, αν όχι ακινητοποιείται, σε περίπτωση παραγραφής, χάνονται πολύτιμα για την ανεύρεση της αλήθειας αποδεικτικά μέσα, όταν η αναπαραγωγή τους δεν είναι εφικτή ή έγκαιρη και τελικά αυξάνονται οι δαπάνες της ποινικής δίκης.

Σε πολλά ζητήματα δε, βαρύνουσας αξίας, εξακολουθεί να υπάρχει διχογνωμία. Έτσι, στο κεφαλαιώδους σημασίας ζήτημα του πώς πρέπει να ενεργήσει το δευτεροβάθμιο δικαστήριο σε περίπτωση ακύρωσης του κλητηρίου θεσπίσματος, σαφής και στέρεη δογματική απάντηση φαίνεται ότι με το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο, δεν μπορεί να δοθεί. Προς την κατεύθυνση αυτή λοιπόν, είναι αναγκαία η επέμβαση του νομοθέτη, καθώς αναφέρεται ένα νομοθετικό κενό ρύθμισης, ως προς το οποίο δε χωρεί άλλωστε αναλογική εφαρμογή, αφού δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτής.

¹¹⁵ Δ. Παπαδοπούλου σε Ο νέος ΚΠΔ, ερμηνεία κατ' άρθρο, Λ. Μαργαρίτης, τ. Β, 2020, σελ. 1246, Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θεσπισμα, 2022, σελ. 235

¹¹⁶ ΑΠ 1595/2013 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

¹¹⁷ ΑΠ 1595/2013 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «...πλην όμως, το δικαστήριο, χωρίς προηγουμένως να ερευνήσει την εγκυρότητα ή μη της επιδόσεως του κλητηρίου θεσπίσματος, απέρριψε τον ισχυρισμό περί παραγραφής». Ομοίως η ΑΠ 290/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

¹¹⁸ Α. Ζύγουρα, Η έννομος επιρροή εκ της μη επιδόσεως ή της ακυρότητος του κλητηρίου θεσπίσματος εις την δευτεροβάθμιον δίκην, ΑρχΝ 2005, σελ. 582 επ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Α. Γραμμένος, Το κλητήριο Θέσπισμα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2022
- Α. Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2017
- Λ. Παν. Λυμπερόπουλος, Η ανίσχυρη διαδικαστική πράξη, Δίκαιο και Οικονομία, Π.Ν. Σάκκουλας, 2008
- Λ. Μαργαρίτης, Ο νέος ΚΠΔ, ερμηνεία κατ' άρθρο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020
- Λ. Μαργαρίτης/Α. Ζαχαριάδης, 94 Πρακτικά Θέματα Ποινικής Δικονομίας, Νομική Βιβλιοθήκη, 2021
- Λ. Μαργαρίτης, Κλητήριο Θέσπισμα: Τρόπος προβολής της ακυρότητάς του και απόδειξη αυτής (: άρθρο 321 ΚΠΔ), ΠοινΔικ 2007, σελ. 741 επ.
- Α. Παπαδαμάκης, Ποινική Δικονομία, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2019
- Α. Ζύγουρα, Η έννομος επιρροή εκ της μη επιδόσεως ή της ακυρότητος του κλητηρίου θεσπίσματος εις την δευτεροβάθμιον δίκην, ΑρχΝ 2005, σελ. 582 επ.
- Χ. Σεβαστίδης, ΚΠΔ Ερμηνεία κατ' άρθρο, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2012
- Γεώργιος Ι. Συλίκος, Οι ακυρότητες (απόλυτες και σχετικές) της διαδικασίας στο ακροατήριο, ΠραξΛογΠΔ 2000, σελ. 106 επ.